

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

**PROGRAM ROZWOJU EDUKACJI
NA OBSZARACH WIEJSKICH NA LATA 2008-2013**

Warszawa, lipiec 2008 r.

z poprawkami z dnia 27 października 2009 r.

I. Wprowadzenie

Przemiany społeczno-ekonomiczne, które miały miejsce w naszym kraju w ostatnich latach, pogłębiły różnice występujące między miastem a wsią. Na obszarach wiejskich¹ kumuluje się szereg zjawisk ograniczających rozwój jej mieszkańców, w tym ciągle jeszcze niedostateczny poziom wykształcenia, niedostosowanie posiadanego przygotowania zawodowego do potrzeb występujących w danym regionie, niższe aspiracje życiowe, trudniejszy dostęp do rynku pracy, a w niektórych rejonach kraju także niższy standard życia mieszkańców wsi.

Aktualne uwarunkowania powodują, że procesy decydujące o rozwoju społeczno-gospodarczym mają tendencję do koncentrowania się w ośrodkach silniej zurbanizowanych, gdzie nie występują bariery dostępu do infrastruktury i gdzie wysoko wykwalifikowani pracownicy mają do niej powszechny dostęp i mogą z niej efektywnie korzystać. Zależności te decydują o tym, że obszary wiejskie mają gorsze perspektywy rozwojowe niż ośrodki miejskie.

Na sytuację gospodarczą i perspektywy rozwoju obszarów wiejskich mają wpływ także różne uwarunkowania wynikające z ogólnie niskiego poziomu gospodarczego, dużych odległości i znacznych trudności w dostępie do infrastruktury edukacyjnej, społecznej, teleinformatycznej i kulturalnej. Występujące w tym zakresie dysproporcje pomiędzy miastem a wsią, decydują o mniejszej atrakcyjności obszarów wiejskich, a tym samym stanowią źródło występowania barier dalszego ich rozwoju.

Posiadane przez mieszkańców obszarów wiejskich kwalifikacje, niekiedy ich brak, stanowią jedną z ważniejszych barier do przezwyciężania bezrobocia i ożywienia gospodarczego obszarów wiejskich. Osoby o niższym poziomie wykształcenia są mniej mobilne zawodowo i jednocześnie nie przejawiają aktywności w celu uzyskania pożądaných na rynku pracy kwalifikacji. U podstaw tego zjawiska leży zazwyczaj brak motywacji do dalszego kształcenia, jak również brak środków na dalsze kształcenie.

¹ Dla potrzeb niniejszego Programu za obszar wiejski uważa się tereny położone poza granicami administracyjnymi miast, a także miasta poniżej 5 tys. mieszkańców.

Na gorszy start i mniejsze szanse edukacyjne dzieci z obszarów wiejskich wpływa szereg barier związanych z funkcjonowaniem systemu oświatowego na wsi (np. ograniczenie dostępu do poradnictwa wspomagającego rozwój zdrowotny i edukacyjny najmłodszych dzieci, ograniczenie dostępu do przedszkoli, ograniczenie dostępu do Internetu, większe niż w miastach zróżnicowanie poziomu kwalifikacji nauczycieli, gorsza oferta edukacyjna szkolnictwa ponadgimnazjalnego, mniejsze możliwości kształcenia ustawicznego dorosłych), a także konieczność zaspokajania specyficznych potrzeb występujących w tym środowisku (np. w okresie intensywnych prac polowych), pokonywania barier związanych z sytuacją materialną rodzin wiejskich oraz ich aspiracjami edukacyjnymi. Również infrastruktura edukacyjna, społeczna, teleinformatyczna i kulturalna na obszarach wiejskich jest niedoinwestowana oraz niedostosowana do lokalnych potrzeb.

W Polsce notuje się jedne z najniższych wśród krajów OECD i Unii Europejskiej wskaźników upowszechnienia wychowania przedszkolnego, a także uczestnictwa w formach kształcenia ustawicznego dorosłych. Ponadto, wycinkowe analizy dotyczące prywatnych nakładów na edukację, wskazują na korelację statusu materialnego rodziny z inwestowaniem w edukację na początkowych jej etapach. Ludzie bardziej majątni częściej inwestują w edukację na etapie wcześniejszym, niż ludzie ubożsi.

Dodatkowo, czynniki decydujące o rozwoju społecznym skoncentrowane są w miastach, gdzie nie występują bariery dostępu do infrastruktury edukacyjnej², społecznej, teleinformatycznej i kulturalnej. W miastach ludzie mogą efektywnie korzystać z bogatych zasobów naukowych, kulturalnych oraz obiektów sportowych. Mechanizmy te determinują gorszą perspektywę rozwojową ośrodków wiejskich, w stosunku do atrakcyjnych i dobrze wyposażonych ośrodków miejskich.

² Dostęp do szkół w roku szkolnym 2006/2007: szkoły podstawowe - ogółem 14 562 (miasto - 4 576, wieś - 9 986), gimnazja - ogółem 7 232 (miasto - 3 814, wieś - 3 418), licea ogólnokształcące - ogółem 4 660 (miasto - 4 193, wieś - 467), szkoły zawodowe i ogólnozawodowe - ogółem 7 396 (miasto - 6 395, wieś - 1 001). Źródło: dane Centrum Informatycznego Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Rozwiązanie tych problemów wymaga efektywnej, wielopłaszczyznowej współpracy władz rządowych, samorządu wszystkich szczebli, organizacji pozarządowych, środowisk lokalnych, rodziców, nauczycieli, wolontariuszy, naukowców i ludzi biznesu – całego społeczeństwa. Nowe warunki do tej współpracy tworzy integracja z Unią Europejską i dostępność ogromnych środków finansowych. Aby mogły one być jak najlepiej wykorzystane niezbędne jest opracowanie spójnego planu działania. Podkreślenia wymaga fakt, iż przewidziane w niniejszym Programie kierunki działania są spójne z kierunkami wsparcia istotnymi dla rozwoju obszarów wiejskich przewidzianymi w Krajowym Planie Strategicznym Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013³ i są ich uzupełnieniem.

W swoim exposé, Prezes Rady Ministrów Donald Tusk zapowiedział, że jednym z ważnych elementów prorodzinnych działań Rządu jest upowszechnianie edukacji przedszkolnej, która szczególnie potrzebna jest na obszarach wiejskich. To najlepsza droga wyrównywania szans w starcie w dorosłe życie, a także zapobiegania dziedziczeniu wykluczenia społecznego. Im lepiej będziemy obejmować małe dzieci zorganizowaną opieką i edukacją, tym większe szanse będą miały młode matki, aby pomyślnie rozwijać się zawodowo, zaś ich dzieci zostaną możliwie najwcześniej zachęczone do odkrywania oraz pogłębiania swoich zainteresowań. Edukacja, żeby spełnić swoją rolę, musi być dostosowana, z jednej strony - do zdolności i zainteresowań poszczególnych uczniów, a z drugiej – do oczekiwań rynku pracy.

Polityka Rządu wyznacza szczególną rolę samorządom lokalnym, które będą potrafiły, lepiej niż władza centralna, efektywnie prowadzić finansowanie edukacji i najlepiej dostosowywać polskie szkoły do lokalnych możliwości i potrzeb⁴.

³ *Krajowy Plan Strategiczny Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013* – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – projekt 03/2006.

⁴ Exposé Prezesa Rady Ministrów Donalda Tuska wygłoszone na posiedzeniu Sejmu RP w dniu 23 listopada 2007 r.

Powyższe zamierzenia będą realizowane m.in. poprzez Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013, którego celem jest eliminowanie barier w dostępie ludności wiejskiej do pełnej oferty edukacyjnej, kulturalnej, informacyjnej i sportowej, co w przyszłości powinno zmniejszyć różnice między miastem a wsią, oraz ukształtowanie społeczeństwa otwartego na nieustanny rozwój i podnoszenie kwalifikacji.

II. Diagnoza stanu

Niski poziom kwalifikacji zawodowych osób zamieszkujących obszary wiejskie wraz ze słabym rozwojem infrastrukturalnym tych obszarów znacznie utrudniają procesy reorganizacyjne polskiej wsi. W porównaniu z innymi państwami Unii Europejskiej, Polska charakteryzuje się najwyższym udziałem ludności pracującej w rolnictwie. W 2002 r. (według danych Narodowego Spisu Powszechnego) w rolnictwie pracowało 19% ogółu osób pracujących w Polsce, wytwarzając jedynie 3,1% wartości dodanej brutto. W 2005 r. wskaźniki te kształtowały się odpowiednio: 16% i 3,9%⁵. W konsekwencji dochody gospodarstw domowych rolników kształtują się na poziomie znacznie niższym w porównaniu z dochodami gospodarstw pracowniczych. Główną barierą dla dalszych, bardziej dynamicznych przekształceń na wsi wydaje się być trudna sytuacja na rynku pracy w kraju, która w połączeniu z relatywnie niskimi kwalifikacjami ludności rolniczej utrudnia jej podejmowanie zatrudnienia poza rolnictwem⁶.

Istotnym czynnikiem różnicującym strukturę ludności według poziomu wykształcenia jest miejsce zamieszkania. Ludność zamieszkująca obszary wiejskie charakteryzuje się niższym poziomem wykształcenia, niż ludność miast. Według danych zebranych podczas Narodowego Spisu Powszechnego⁷ ludność zamieszkująca wieś najczęściej posiadała wykształcenie podstawowe i niższe -

⁵ *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2006*, GUS, Warszawa 2007.

⁶ *Zatrudnienie w Polsce 2005*, MGiP, 2005.

⁷ *Narodowy Spis Powszechny 2002*, GUS, Warszawa 2002.

43,3% (w mieście - 23,7%), następnie wykształcenie zasadnicze zawodowe - 29,2% (w mieście - 21,1%), wykształcenie średnie - 22,4% (w mieście - 38,6%), natomiast wykształcenie wyższe posiadało jedynie - 4,3% (w mieście - 13,7%) ogółu mieszkańców wsi⁸.

W roku 2004 wskaźniki te nieznacznie poprawiły się: wykształcenie podstawowe posiadało 31,9% ogółu mieszkańców wsi (w mieście - 23,0%), wykształcenie zasadnicze zawodowe - 29,4% (w mieście - 23,3%), wykształcenie średnie i policealne - 24,5% (w mieście - 33,0%), wykształcenie gimnazjalne - 5,8% (w mieście - 5,1%), a wykształcenie wyższe - 5,4% (w mieście - 13,0%) ogółu mieszkańców wsi⁹. Z kolei na koniec 2005 r. wykształcenie podstawowe posiadało 30,2% ogółu mieszkańców wsi (w mieście - 15,9%), wykształcenie zasadnicze zawodowe - 29,0% (w mieście - 21,0%), wykształcenie średnie - 24,5% (w mieście - 38,0%), a wykształcenie wyższe - 5,9% (w mieście - 19,1%). Z wykształceniem niepełnym podstawowym lub bez wykształcenia szkolnego było 4,1% ogółu mieszkańców wsi (w mieście wskaźnik ten kształtował się na poziomie 1,3%)¹⁰. Jak widać zmiany te przebiegają bardzo wolno.

Poziom wykształcenia znacząco wpływa na możliwość zatrudnienia oraz aktywnego poszukiwania pracy. W Polsce, podobnie jak w innych krajach Unii Europejskiej, osoby z niskim poziomem kwalifikacji zawodowych (określanych w znacznej mierze poprzez poziom wykształcenia) mają zazwyczaj największe trudności ze znalezieniem i utrzymaniem pracy. Według danych Ministerstwa Polityki Społecznej z 2004 r., stopa bezrobocia wśród osób do 25 roku życia wynosiła blisko 46%¹¹. Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia bezrobotnych, osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 7,1%, wykształceniem średnim zawodowym - 18,6%, wy-

⁸ ibid.

⁹ *Rocznik Demograficzny 2005*, GUS, Warszawa 2005.

¹⁰ *Mały Rocznik Statystyczny Polski rok 2007*, GUS, Warszawa 2007.

¹¹ *Narodowy Program Stypendialny*, Warszawa 2004.

kształceniem średnim ogólnokształcącym - 22,8%, wykształceniem zasadniczym zawodowym - 25,3%, a wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym - 25,3%.

W 2006 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła 14,9%. Poziom wykształcenia bezrobotnych był następujący: wykształcenie wyższe – 6,1%, wykształcenie średnie ogólnokształcące – 8,5%, wykształcenie średnie zawodowe - 22,0%, wykształcenie zasadnicze zawodowe – 30,9%, a wykształcenie podstawowe i gimnazjalne – 32,5%¹². Powyższe dane wskazują, iż wyższy poziom wykształcenia umożliwia sprawniejsze funkcjonowanie w społeczeństwie, w tym aktywne poszukiwanie i podejmowanie pracy, oraz wyzwala chęci i umiejętności zawodowego przekwalifikowania się.

Jedną z najważniejszych form wyrównujących szanse edukacyjne dzieci jest edukacja przedszkolna. W roku szkolnym 2003/2004 wychowaniem przedszkolnym objętych było 52,3% dzieci mieszkających w mieście i tylko 16,7% dzieci wiejskich¹³. W roku szkolnym 2005/2006 wychowaniem przedszkolnym objętych było wciąż zaledwie 17% dzieci mieszkających na wsi¹⁴. W roku szkolnym 2005/2006, liczba przedszkoli ogółem wynosiła 7 738¹⁵, w tym 2 584 na wsi, natomiast liczba przedszkoli publicznych wynosiła 6 775, w tym 2 392 na wsi. Sytuację na wsi, w pewnym zakresie, poprawia duża liczba oddziałów przedszkolnych usytuowanych przy szkołach podstawowych lub ich filiach – jest ich aż 7 759, ale korzystają z nich głównie 6-latki w ramach rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego. W roku szkolnym 2005/2006, ogólna liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli wynosiła w skali całego kraju 839 996, w tym zaledwie 249 632 dzieci wiejskich (w tym w przedszkolach publicznych 119 238)¹⁶. Dane te wskazują na znaczne dysproporcje w upowszechnieniu edukacji przedszkolnej między miastem a wsią. Sytuacja ta uwarunkowana jest m.in. strukturą zatrudnienia ludności. Ze względu na charakter swojej pracy, rodzice zamieszkujący na wsi mają większą moż-

¹² *Mały Rocznik Statystyczny Polski rok 2007*, GUS, Warszawa 2007.

¹³ Na podstawie danych opracowanych w Centrum Informatycznym Ministerstwa Edukacji Narodowej.

¹⁴ *ibid.*

¹⁵ Razem przedszkola publiczne i niepubliczne - na podstawie danych opracowanych w Centrum Informatycznym Ministerstwa Edukacji Narodowej.

¹⁶ Na podstawie danych opracowanych w Centrum Informatycznym Ministerstwa Edukacji Narodowej.

liwość łączenia opieki nad dziećmi z pracą w gospodarstwie. Baza materialna przedszkoli na wsi jest stosunkowo uboga - jej podstawą są najczęściej wydzielone pomieszczenia przy szkołach podstawowych lub inne adaptowane obiekty. Może to stanowić barierę dla upowszechniania wychowania przedszkolnego na wsi. Do niskiego poziomu upowszechnienia przedszkoli wiejskich przyczyniają się przede wszystkim wysokie koszty ich utrzymania, co w konsekwencji prowadzi często do ich likwidacji, oraz niedocenywanie roli przedszkola w procesie edukacyjnym.

Według raportu UNICEF opublikowanego w 2005 r. przygotowanie przedszkolne daje podstawę do nabywania umiejętności na wyższych szczeblach edukacji oraz w znaczący sposób zwiększa szanse edukacyjne dzieci. Dodatkowo, wychowanie przedszkolne wywiera pozytywny wpływ na rozwój społeczny dziecka oraz umiejętność zawierania kontaktów w grupie rówieśniczej¹⁷.

Należy mieć świadomość, że przyszłość Polski zależy od rozwoju kapitału intelektualnego. Kapitał intelektualny potrzebuje dobrego środowiska wzrostu. To dlatego kluczowe jest objęcie edukacją przedszkolną w 2015 roku prawie 2 razy więcej dzieci (dzisiaj – 38%, a celem jest przeszło 70%), a na obszarach wiejskich przeszło 2-krotny wzrost uczestnictwa dzieci w edukacji przedszkolnej (z 21,0% do ponad 40%)¹⁸.

Większe trudności w dostępie do edukacji doświadczane przez młodzież wiejską, w połączeniu z niższymi aspiracjami, skutkują znacznie niższą liczbą studentów rekrutujących się z obszarów wiejskich. Z raportu Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego Uniwersytetu Warszawskiego¹⁹ wynika, iż 75% badanych studentów przed rozpoczęciem studiów mieszkało w miastach, a jedynie 23 % na wsi.

¹⁷ *Progress for Children*, UNICEF, New York 2005.

¹⁸ *Strategiczny Plan Rządzenia – 100 dni, 300 dni, 1500 dni, 3000 dni*, Warszawa 24.02.2008, s. 111.

¹⁹ *Raport z badania wśród studentów na zlecenie MEN „Dostępność wyższego wykształcenia – materialne i społeczne uwarunkowania”* Centrum Badań Polityki Narodowej i Szkolnictwa Wyższego Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, wrzesień 2000, s. 9-13.

Ponadto młodzi ludzie ze środowisk o relatywnie niskim poziomie wykształcenia (dotyczy to w dużym stopniu wsi) podejmują trudniejszą i mniej efektywną drogę osiągnięcia wyższych kwalifikacji. Częściej trafiają na studia niestacjonarne niż stacjonarne, chętniej podejmują studia pierwszego stopnia niż jednolite studia magisterskie, mają mniejsze szanse na podjęcie studiów w tradycyjnych, dużych ośrodkach akademickich.

Aspiracje edukacyjne są kolejnym czynnikiem ukazującym różnice między mieszkańcami miast i wsi. Szczególnie widoczne jest to u osób powyżej 20 roku życia. W grupie wiekowej 20-24 lata 51% mieszkańców wsi wykazuje chęć kontynuowania nauki. Pomimo, iż wskaźnik ten wzrósł o 12% w stosunku do roku 2003, w dalszym ciągu widoczna jest znaczna różnica w poziomie aspiracji edukacyjnych pomiędzy mieszkańcami wsi, a ich rówieśnikami z miasta (w miastach – w zależności od ich wielkości – wskaźnik ten wynosił odpowiednio: 46-61% w 2003 roku i 54-70% w 2005 roku). Dysproporcje terytorialne uwypuklają się szczególnie w grupie wiekowej 25-29 lat²⁰. Wśród ludności wiejskiej w tym wieku jedynie 9% deklaruje chęć kontynuowania nauki (dla porównania w mieście 25%). Wskaźniki te wskazują na konieczność podnoszenia kwalifikacji zawodowych ludności wiejskiej w wieku do 30 lat, gdyż ludzie ci mają przed sobą jeszcze przynajmniej 25 lat aktywności zawodowej. Dodatkowo, wyniki „Diagnozy Społecznej” wskazują na niewłaściwą alokację środków przeznaczonych na szkolenie bezrobotnych (środki te przeznaczane są głównie dla mieszkańców miast)²¹.

Z badań statystycznych wynika, że istnieje silna dysproporcja w poziomie wykształcenia między miastem i wsią, na niekorzyść mieszkańców wsi, co jest widoczne również w przypadku niepełnosprawnych mieszkańców wsi. Większość dzieci i młodych osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ma trudności w dostępie do edukacji na obszarach wiejskich, co znajduje potwierdzenie w danych dotyczących kontynuowania nauki wśród osób niepełnosprawnych. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r.

²⁰ *Diagnoza Społeczna 2005*, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania, Warszawa 2006.

²¹ *ibid.*

wskazują, że jedynie 3,0% osób niepełnosprawnych w wieku 13 lat i więcej kontynuowało naukę (dla porównania 22% osób sprawnych), przy czym wskaźnik ten dla niepełnosprawnych mieszkańców miast wynosił 3,4%, a dla mieszkańców wsi 2,4%. Nie wynika to jedynie ze struktury według wieku mieszkańców wsi, wśród których dominują ludzie starsi. Zróżnicowanie to widoczne jest także wśród osób młodszych. W grupie wiekowej 13 -15 lat naukę kontynuowało 97,4% ogółu niepełnosprawnych, przy czym w miastach - 97,6%, na wsi - 91,1%. W grupie wiekowej 16 -19 lat naukę kontynuowało 75,1 % ogółu niepełnosprawnych, przy czym w miastach - 79,2 %, na wsi - 68,5 %. W grupie wiekowej 20-24 lata naukę kontynuowało 25,7% ogółu niepełnosprawnych, przy czym w miastach - 32,3%, na wsi - 15,2 %.

System edukacji jest podstawowym narzędziem rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. W celu ułatwienia uczniom niepełnosprawnym dostępu do edukacji oraz zwiększenia ich szans na zdobycie dalszego wykształcenia, powinno rozszerzyć się ich udział w głównym nurcie szkolnictwa. W związku z tym, w ramach wszystkich działań wymienionych w Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013, powinny zostać wzięte pod uwagę potrzeby osób niepełnosprawnych.

Polska wieś to unikalne w skali Europy dziedzictwo kulturowo-przyrodnicze. Dbałość o te wartości daje szansę zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Dobry stan polskiej przyrody i dobra jakość gleb stwarzają możliwość rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz agro- i ekoturystyki. Dlatego też ważnym elementem działań wymienionych w niniejszym Programie, powinno być dobre przygotowanie młodych ludzi w zakresie oceny i wyceny zasobów przyrodniczo-kulturowych terenów niezurbanizowanych.

Istotnym elementem przygotowania do życia w społeczeństwie jest kultura. W dostępie do dóbr kultury również występują znaczne różnice pomiędzy miastem a wsią. Jak wskazują badania socjologiczne, poziom wykształcenia wyznacza w zasadniczy sposób poziom uczestnictwa w kulturze – im wyższy poziom wykształcenia, tym wyższe kompetencje w zakresie rozumienia wytworów kultury i ich oceny oraz częstsze potrzeby czynnego udziału w kulturze. Powiększają się nierówności w dostępie do kultury między mia-

stem a obszarami wiejskimi. Przyczyn tego zjawiska należy upatrywać w niewystarczających środkach finansowych na prowadzenie działalności i w niewystarczającym rozwoju lokalnej infrastruktury kulturalnej. Systematycznie zmniejsza się liczba bibliotek gminnych, punktów bibliotecznych, domów kultury, klubów i świetlic oraz kin²². Jak wskazują wyniki „Diagnozy Społecznej”, w latach 2000-2005 wśród Polaków zanotowano znaczny spadek korzystania z dóbr kultury (rezygnacja z zakupu książek, prasy, wyjść do teatru, kina itp.). Główną przyczyną tego zjawiska były nie tylko ograniczenia finansowe gospodarstw domowych (w 2005 r. wśród gospodarstw wiejskich aż 37% zrezygnowało z zakupu prasy²³), ale także utrudniony dostęp do placówek kultury.

Alarmujące są wyniki badań dotyczące wielkości księgozbiorów w gospodarstwach wiejskich. Niespełna 11% gospodarstw wiejskich posiada ponad 100 książek, 16,6% nie posiada książek w ogóle, zaś 50% posiada zbiór nieprzekraczający 50 woluminów²⁴. W 2005 r. aż w 7% wiejskich gospodarstw domowych nie było osobnego miejsca do nauki dla dzieci, co znacznie obniżało ich szanse edukacyjne²⁵.

Kolejnym czynnikiem różnicującym szanse edukacyjne mieszkańców miast i wsi jest dostęp do nowoczesnych technologii teleinformatycznych: komputera, Internetu, multimedialnych pomocy naukowych. W 2005 roku z komputerów korzystało 49% mieszkańców miast oraz zaledwie 30% osób zamieszkujących wieś²⁶. Różnice te z każdym rokiem zmniejszały się. W 2007 roku odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputery pozostał w dużych miastach na tym samym poziomie, zaś na obszarach wiejskich osiągnął 46%²⁷. Ponad dwukrotną różnicę obserwuje się w dostępie do Internetu. Korzysta z niego jedynie 20% mieszkańców

²² *ibid.*

²³ *ibid.*

²⁴ *ibid.*

²⁵ *ibid.*

²⁶ *Wykorzystanie technologii informacyjno-telekomunikacyjnych w 2005 r.*- GUS, Warszawa 2006.

²⁷ *Wykorzystanie technologii informacyjno-telekomunikacyjnych w gospodarstwach domowych i przez osoby prywatne w 2007 r.* – GUS, Warszawa 2007.

wsi (w mieście - 45%)²⁸. Ograniczone możliwości techniczne dostawców usług internetowych (brak sieci telefonicznej lub zasięgu w sieciach bezprzewodowych) częściej były zgłaszane jako przeszkoda w uzyskaniu szerokopasmowego dostępu do Internetu (21% gospodarstw bez szybkich łączy), niż jako bariera dostępu do tej sieci w ogóle²⁹. Potwierdzają to dane Głównego Urzędu Statystycznego, z których wynika, że w 2005 r. ponad dwukrotnie więcej gospodarstw domowych w miastach o liczbie mieszkańców przekraczającej 100 000, niż na wsi, miało dostęp do Internetu i telefonii ruchomej (potocznie zwanej telefonią komórkową) umożliwiającej taki dostęp (obszary wiejskie – 19 %, obszary miejskie – 40 %). Sytuacja ta ulega stopniowej poprawie – w 2006 r. wskaźniki te wynosiły odpowiednio: 25% i 46%. Polepsza się też dostęp do szerokopasmowego Internetu – w 2004 r. na obszarach wiejskich dostęp do niego miał zaledwie 1% gospodarstw, zaś w 2006 r. – 10% (w tym samym czasie wskaźniki te dla dużych miast wynosiły odpowiednio: 14% i 31%)³⁰.

Znacząco poprawia się także dostęp do telefonii ruchomej – w 2004 r. stanowiły one wyposażenie 65% gospodarstw domowych w dużych miastach i 49% na obszarach wiejskich. W 2005 r. wskaźniki te wynosiły odpowiednio: 68% i 55%, zaś w 2006 r. – 79% i 69%³¹.

Młodzi ludzie ze środowisk wiejskich nie tylko znacznie rzadziej korzystają z nowoczesnych technologii teleinformatycznych - również rzadko podejmują decyzję o wyjeździe z miejsca zamieszkania w celu poszukiwania pracy³². Można wyciągnąć z tego wniosek, iż osoby pochodzące z obszarów wiejskich mają większe problemy, niż mieszkańcy miast, związane z komunikacją społeczną oraz adaptacją w nowym miejscu.

²⁸ *Wykorzystanie technologii informacyjno-telekomunikacyjnych w 2005 r.*- GUS, Warszawa 2006.

²⁹ *Wykorzystanie technologii informacyjno-telekomunikacyjnych w gospodarstwach domowych i przez osoby prywatne w 2007 r.* – GUS, Warszawa 2007.

³⁰ *Wykorzystanie technologii informacyjno-telekomunikacyjnych w 2006 r.* – GUS, Warszawa 2007.

³¹ *ibid.*

³² *Diagnoza Społeczna 2005*, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania, Warszawa 2006.

Na podkreślenie zasługuje jednak fakt, że efektywne i skoordynowane wykorzystanie funduszy regionalnych wspiera wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich. Zachęca to do migracji na wieś (od 2000 r. z miast przeprowadziło się na wieś 168 tysięcy osób) i powoduje wzmocnienie zjawiska suburbanizacji. Z rozwoju usług oraz infrastruktury (przede wszystkim dostępu do Internetu) korzystają także bardziej odległe obszary wiejskie³³.

Przedstawione dane wskazują na konieczność podjęcia szerokich interdyscyplinarnych działań mających na celu rozwój edukacji na obszarach wiejskich. Dzięki realizacji założeń zawartych w Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013, mieszkańcy wsi będą mieli szansę na konkurowanie, bez kompleksów, na krajowym oraz zagranicznych rynkach pracy, a także reprezentowanie Polski na arenie międzynarodowej.

Zgodnie z polityką Rządu, zadaniem administracji rządowej będzie stworzenie, w ramach Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013, odpowiednich programów szczegółowych oraz warunków do realizacji zaplanowanych działań. Natomiast kompetencje i pieniądze będą w większym stopniu przekazane do samorządów, aby obywatele mieli możliwość decydowania o rozwoju społeczności lokalnej, w której żyją na co dzień. Taka decentralizacja przyczyni się do sprawniejszego funkcjonowania samorządu terytorialnego, zwiększenia konkurencyjności regionów na poziomie ogólnokrajowym i europejskim oraz wzrostu gospodarczego³⁴.

³³ *Strategiczny Plan Rządzenia – 100 dni, 300 dni, 1500 dni, 3000 dni*, Warszawa 24.02.2008, s. 115.

³⁴ *ibid.* s. 83-84.

III. Cele Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

Cel strategiczny: rozwój edukacji na wsi i obszarach wiejskich - podniesienie jakości i poziomu wykształcenia mieszkańców wsi i obszarów wiejskich.

Celami operacyjnymi są:

- 1) wspieranie rozwoju najmłodszych dzieci;
- 2) upowszechnianie wychowania przedszkolnego;
- 3) poprawa jakości procesu kształcenia – podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności absolwentów szkół;
- 4) podniesienie kompetencji nauczycieli;
- 5) rozszerzenie oferty edukacyjnej dla osób dorosłych i wspieranie kształcenia ustawicznego – uczenie się przez całe życie;
- 6) zwiększenie dostępu do edukacji dla niepełnosprawnych mieszkańców wsi;
- 7) aktywizowanie środowisk wiejskich do podejmowania działań o charakterze edukacyjnym, społecznym i kulturalnym;
- 8) przygotowanie do funkcjonowania w gospodarce rynkowej;
- 9) dążenie do efektywniejszego wykorzystania bazy szkolnej na obszarach wiejskich;
- 10) rozwój umiejętności wykorzystania komputera oraz Internetu w życiu codziennym obywatela i przedsiębiorcy.

IV. Charakterystyka działań

Cel strategiczny osiągnięty zostanie przez następujące działania priorytetowe:

Priorytet 1

Eliminowanie barier utrudniających uczniom przechodzenie na wyższe poziomy edukacji i wchodzenie na rynek pracy

W ramach priorytetu 1 realizowane będą poniższe działania:

Lp.	Działania	<u>Jednostka koordynująca - odpowiedzialna za realizację poszczególnych działań</u> ³⁵ oraz jednostki współpracujące	Czas realizacji
Działanie 1.1	Wspieranie rozwoju poradnictwa oraz innych niż przedszkola i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, form wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku do 5 lat.		
1.1.1	Rozwijanie poradnictwa, w tym rodzinnego, mającego na celu wspieranie rozwoju najmłodszych dzieci.	<u>MEN</u> , MZ, jst, wojewodowie ³⁶	2008 - 2013
1.1.2	Tworzenie warunków i wspieranie organizowania innych form wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku 3 – 5 lat.	<u>MEN</u> , jst, wojewodowie, organizacje pozarządowe ³⁷	2008

³⁵ Rolą jednostki koordynującej - odpowiedzialnej za realizację poszczególnych działań, jest zapewnienie właściwych warunków organizacyjno-finansowych oraz monitorowanie realizacji określonego działania. Jednostka koordynująca nie realizuje bezpośrednio danego działania. W przypadku ministrów, zakres tych zadań należy rozszerzyć o zapewnienie odpowiednich podstaw prawnych, poprzez przygotowanie (w przypadku, gdy jest to konieczne) projektu stosownego aktu prawnego, który pozwoliłby na efektywną realizację zaplanowanego działania.

³⁶ Przywołanie wojewody, jako jednostki współpracującej, ma na celu podkreślenie jego roli, jako najniższego stopnia administracji rządowej, odpowiedzialnego za realizację w terenie Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013. Poprzez wojewodę będą także dystrybuowane środki finansowe dla jednostek samorządu terytorialnego.

³⁷ Przez organizacje pozarządowe należy rozumieć także organizacje, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.).

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

Działanie 1.2	Opracowanie i wdrożenie programów wsparcia małych szkół publicznych i niepublicznych ³⁸ funkcjonujących na obszarach wiejskich, prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego i inne osoby prawne oraz przez osoby fizyczne.	MEN , MRR, jst i inne osoby prawne, osoby fizyczne, wojewodowie, organizacje pozarządowe	2008 - 2013
Działanie 1.3	Program stypendialny dla uczniów pochodzących z obszarów wiejskich.		
1.3.1	Stworzenie rządowych programów wyrównywania szans edukacyjnych i kulturowych uczniów z obszarów wiejskich.	MEN , wojewodowie, jst	2008 - 2013
1.3.2	Program stypendialny dla uczniów zdolnych z obszarów wiejskich.	MEN , MRiRW, wojewodowie, marszałkowie województw	2008 - 2013
Działanie 1.4	Upowszechnienie różnych form pomocy psychologiczno- pedagogicznej, w tym poradnictwa zawodowego, dla uczniów z obszarów wiejskich.		
1.4.1	Udoskonalenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach wiejskich (terapia pedagogiczna, zajęcia logopedyczne, psychologiczne, terapeutyczne).	MEN , wojewodowie, jst	2008 - 2013
1.4.2	Tworzenie w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjach punktów konsultacyjnych w celu wspierania rodziców i ich dzieci oraz nauczycieli w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.	MEN , jst, wojewodowie,	2008 - 2013
1.4.3	Rozwój poradnictwa zawodowego dla uczniów z obszarów wiejskich.	MEN , jst, wojewodowie,	2008 - 2013
1.4.4	Zakup nowoczesnego oprogramowania komputerowego do gabinetów logopedycznych i pedagogicznych w publicznych i niepublicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych.	MEN	2008 - 2013
1.4.5	Rozwój sieci publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, które będą mogły wydawać orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego oraz orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania	MEN , jst, wojewodowie	2008 - 2013

³⁸ Przez małe szkoły należy rozumieć szkoły o niewielkiej liczbie uczniów (np. kilkudziesięciu).

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

	dzieci niewidomych i słabowidzących, dzieci niesłyszących i słobosłyszących oraz dzieci z autyzmem.		
1.4.6	Promowanie działań szkolnych doradców zawodowych i szkolnych ośrodków kariery ³⁹ w środowisku lokalnym.	<u>MEN</u> , MPiPS, wojewodowie, OHP	2008 - 2013
Działanie 1.5	Przygotowanie absolwentów – mieszkańców obszarów wiejskich do poszukiwania zatrudnienia.		
1.5.1	Upowszechnianie w szkołach programów promujących ideę uczenia się przez całe życie, jako czynnika warunkującego zrównoważony rozwój gospodarczy i zwiększenie zatrudnienia, a także motywującego do efektywnego uczenia się na każdym etapie życia, w różnych miejscach i w różnych formach.	<u>MEN</u> , MRiRW, jst, wojewodowie	2008 – 2009
1.5.2	Upowszechnianie wśród mieszkańców obszarów wiejskich informacji o możliwościach skorzystania z usług rynku pracy (pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, szkolenia, usługi EURES) świadczonych przez publiczne służby zatrudnienia.	<u>Jst</u> , MPiPS, MRiRW	2008 - 2013
1.5.3	Organizowanie szkoleń w zakresie przygotowania do prowadzenia własnej działalności gospodarczej, w tym samozatrudnienia w zawodzie.	<u>Jst</u> , MG, MRiRW, MRR, MPiPS,	2008 - 2013
1.5.4	Upowszechnianie „dobrych praktyk” w zakresie przedsiębiorczości.	<u>MG</u> , MRR, jst	2008 - 2013
1.5.5	Aktywizacja społeczno-zawodowa młodzieży z obszarów wiejskich prowadzona przez Ochotnicze Hufce Pracy.	<u>MPiPS</u> , OHP	2008 - 2013

³⁹ Szkolne ośrodki kariery działają w ramach Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego, na takich samych zasadach, jak działające w szkołach koła zainteresowań. Celem szkolnych ośrodków kariery jest przygotowanie młodzieży do samodzielnego i aktywnego kształtowania swojej drogi zawodowej, planowania przyszłości zawodowej, a także poznanie potencjalnych ścieżek edukacyjnych w wybranych zawodach.

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

Działanie 1.6	Tworzenie warunków umożliwiających zdobycie umiejętności w zakresie przygotowywania aplikacji projektów unijnych oraz wykorzystania przyznaných środków.		
1.6.1	Rozpowszechnienie informacji dotyczących możliwości kształcenia i doskonalenia zawodowego w kraju i za granicą oraz możliwości udziału szkół, uczniów, nauczycieli z obszarów wiejskich w programach edukacyjnych Unii Europejskiej.	<u>marszałkowie województw</u> , MRR, MEN, MRiRW	2008 - 2013
1.6.2	Zwiększenie aktywności podmiotów funkcjonujących na obszarach wiejskich w ubieganiu się o dofinansowanie projektów ze środków Unii Europejskiej.	<u>marszałkowie województw</u> , MRR, MRiRW, jst	2008 - 2013
1.6.3	Szkolenie w zakresie przygotowywania wniosków o dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej.	<u>marszałkowie województw</u> , MRR, MRiRW, jst	2008 - 2013
Działanie 1.7	Tworzenie baz danych dotyczących ofert edukacyjnych.		
1.7.1	Aktualizacja bazy danych instytucji akredytowanych – dotycząca placówek i ośrodków, które prowadzą kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych i które uzyskały akredytację kuratorów oświaty.	<u>MEN</u> , wojewodowie	2008 - 2013
1.7.2	Realizacja projektu UE PLOTEUS 2 ⁴⁰ polegającego na przygotowaniu i udostępnieniu wszystkim zainteresowanym bazy danych dotyczącej możliwości kształcenia w uczelniach, szkołach ponadgimnazjalnych, a także w szkołach podstawowych i gimnazjach w Polsce.	<u>MEN</u> , MNiSW	2008 - 2010
1.7.3	Tworzenie, gromadzenie i upowszechnienie zasobów informacyjnych, rejestrów i baz danych przydatnych do rozwijania edukacji ustawicznej: 1) rejestru instytucji szkoleniowych; 2) opisów zawodów i specjalności; 3) opisów standardów kwalifikacji zawodowych;	<u>MPiPS</u>	2008-2013

⁴⁰ W ramach portalu edukacyjnego Scholaris.

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

	4) dokumentacji modułowych programów szkoleń zawodowych; 5) bazy danych Doradca 2000.		
Działanie 1.8	Tworzenie warunków do opracowywania i wdrażania programów edukacyjnych, kulturalnych i sportowych kierowanych do mieszkańców wsi i obszarów wiejskich realizowanych przez organizacje, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.).		
1.8.1	Aktywizacja jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych w zakresie realizacji programów edukacyjnych, profilaktycznych i społecznych, a także programów upowszechniających sport i rekreację. Wspomaganie jednostek samorządu terytorialnego w organizacji programów kulturalnych.	MEN , MKiDN, MPiPS, MSiT, wojewodowie	2008 - 2013
1.8.2	Wsparcie merytoryczne i metodyczne nauczycieli oraz doskonalenie zawodowe nauczycieli, poprzez unowocześnienie systemu doradztwa metodycznego.	MEN , jst	2008 - 2013
1.8.3	Rozwijanie różnych form współpracy z rodzicami wszystkich uczniów: edukacja w zakresie kompetencji wychowawczych, angażowanie ich do aktywnych działań na rzecz szkoły oraz wspólne poszukiwanie nowych form udziału rodziców w życiu szkoły.	MEN , wojewodowie, jst, organizacje pozarządowe	2008 - 2013
1.8.4	Popularyzacja i ochrona lokalnej kultury ludowej, w szczególności poprzez przekaz umiejętności i tradycji w formie warsztatów, plenerów, szkoleń, również w formie tzw. „szkół tradycji”, tworzenie kolekcji sztuki ludowej, organizację wystaw, konkursów, przeglądów i festiwali, podtrzymywanie i upowszechnianie lokalnych gwar.	MKiDN , MEN	2008 - 2013
1.8.5	Rozwój i upowszechnienie sportu na obszarach wiejskich, w tym wśród dzieci i młodzieży.	MSiT , jst, organizacje pozarządowe	2008 - 2010
Działanie 1.9	Tworzenie warunków do podejmowania przez uczniów nauki poza miejscem zamieszkania i eliminowanie barier dostępu do edukacji.		
1.9.1	Stworzenie systemu pomocy materialnej dla uczniów pobierających naukę poza miejscem zamieszkania.	MEN , jst, wojewodowie	2008 - 2013

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

1.9.2	Tworzenie warunków do rozwijania i usprawnianie systemu dowożenia uczniów z obszarów wiejskich do szkół oraz innych placówek oświatowych, w tym również uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, z uwzględnieniem możliwości korzystania przez nich z zajęć pozalekcyjnych, poradni psychologiczno-pedagogicznych, bibliotek, itp.	MEN , jst, wojewodowie,	2008 - 2013
1.9.3	Tworzenie warunków do dostosowania działania świetlic szkolnych do potrzeb edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich.	MEN , jst, wojewodowie,	2008 - 2013
1.9.4	Kształcenie umiejętności społecznych i życiowych uczniów, kształtowanie właściwych relacji w kontaktach międzyludzkich.	MEN , MKiDN, jst, organizacje pozarządowe	2008 - 2013
1.9.5	Tworzenie punktów wyrównywania braków w nauce oraz przygotowania do lekcji, jako formy pomocy uczniom, poza siedzibą szkoły.	MEN , jst, wojewodowie, organizacje pozarządowe	2008 - 2013

Priorytet 2

Optymalne wykorzystanie i wzmocnienie istniejącego potencjału szkoły i środowiska lokalnego

W ramach priorytetu 2 realizowane będą poniższe działania:

Działanie 2.1	Rozwój bazy dydaktycznej szkół i placówek położonych na obszarach wiejskich.		
2.1.1	Doposażenie szkolnych pracowni przedmiotowych.	MEN , MRiRW, jst	2009 - 2013
2.1.2	Doposażenie bibliotek szkolnych.	MEN	2009 - 2013
2.1.3	Rozbudowa bazy sportowej i rekreacyjnej.	MSiT , jst	2008 - 2013

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

2.1.4	Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w związku z obniżeniem wieku spełniania obowiązku szkolnego.	<u>MEN</u> , MKiDN, organy prowadzące	2009-2013
Działanie 2.2	Przygotowanie obudowy programowej kształcenia ukierunkowanej na zapewnienie zgodności kształcenia z potrzebami gospodarki rynkowej i społeczeństwa wiedzy.		
2.2.1	Modernizacja treści i metod kształcenia – doskonalenie podstaw programowych ukierunkowane na potrzeby zmieniającego się rynku pracy, w tym skuteczne podnoszenie kompetencji kluczowych (znajomości języków obcych, podstaw przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo-matematycznych, ICT).	<u>MEN</u> , CKE, OKE, MRiRW, ministrowie właściwi dla zawodów	2008 - 2010
2.2.2	Przygotowanie alternatywnych modułowych programów nauczania dla zawodów oraz opracowanie obudowy dydaktycznej w postaci pakietów edukacyjnych dla ucznia i nauczyciela, w ramach projektu „Przygotowanie innowacyjnych programów do kształcenia zawodowego”.	<u>MEN</u>	2008 – 2009
2.2.3	Dostosowywanie oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia zawodowego do planów rozwoju regionalnego (spójność polityki edukacyjnej na obszarach wiejskich z polityką rozwoju regionu).	<u>Jst</u> , MRiRW, wojewodowie	2008 - 2013
Działanie 2.3	Wykorzystanie bazy szkolnej do prowadzenia działalności oświatowej, kulturalnej, sportowej, informacyjnej oraz edukacji ekologicznej i edukacji zdrowotnej dla mieszkańców obszarów wiejskich.		
2.3.1	Stwarzanie warunków do organizowania w szkole zajęć pozalekcyjnych, kół zainteresowań, kursów, szkoleń, festynów, dyskusyjnych klubów filmowych, spotkań integrujących dzieci i rodziców itp.	<u>MEN</u> , MŚ, jst, wojewodowie	2008 - 2013
2.3.2	Sprzyjanie udostępnianiu bibliotek i czytelni szkolnych oraz sal sportowych i boisk szkolnych mieszkańcom wsi.	<u>MEN</u> , jst, wojewodowie	2008 - 2013
2.3.3	Tworzenie wielofunkcyjnych placówek zaspokajających potrzeby edukacyjne, kulturalne i społeczne mieszkańców wsi (w tym dostęp	<u>MEN</u> , jst, wojewodowie	2008 - 2013

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

	do Internetu), w skład których wchodziłyby m. in. biblioteka, klub, oddział przedszkolny.		
Działanie 2.4	Opracowanie i rozpowszechnienie informacji na temat Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013.		
2.4.1	Przygotowanie informacji o niniejszym Programie i rozesłanie jej do jednostek samorządu terytorialnego.	MEN , wojewodowie	2008
2.4.2	Utworzenie witryny internetowej dotyczącej niniejszego Programu. Stworzenie tematycznych portali internetowych dotyczących poszczególnych priorytetów.	MEN , MRiRW	2008 - 2009
2.4.3	Zbieranie danych z poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego o realizacji programów szczegółowych wynikających z zadań przewidzianych w niniejszym Programie. Opracowywanie raportów rocznych dotyczących realizacji programów szczegółowych wynikających z niniejszego Programu.	MEN , ministrowie koordynujący, jednostki współpracujące,	2008 - 2013
2.4.4	Włączenie wojewódzkiej administracji rządowej oraz administracji samorządowej w działania na rzecz propagowania informacji o Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 i wynikających z niego programów szczegółowych oraz ich realizacji – lokalne witryny internetowe, kontakty z prasą, telewizją, radiem.	MEN , wojewodowie, jst	2008

Priorytet 3

Poprawa dostępności do infrastruktury edukacyjnej, społecznej i kulturalnej

W ramach priorytetu 3 realizowane będą poniższe działania:

Działanie 3.1	Udoskonalenie i upowszechnienie instrumentów wspierających	MPiPS , MEN, MRiRW, MRR	2008 - 2013
----------------------	--	--------------------------------	-------------

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

	kształcenie ustawiczne osób pracujących, bezrobotnych i poszukujących pracy		
Działanie 3.2	Wsparcie inicjatyw realizujących kształcenie „na odległość”, w tym e-learning.		
3.2.1	Opracowanie metodologii, programów i materiałów dydaktycznych do kształcenia na odległość (poziom ponadgimnazjalny). Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej.	MEN , MRiRW	2008
3.2.2	Opracowanie programów nauczania z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość na wybranych kierunkach studiów i poziomach kształcenia.	MNiSW	2008 - 2013
Działanie 3.3	Unowocześnianie bazy technodydaktycznej do kształcenia zawodowego, w tym w szkołach prowadzących kształcenie w zawodach rolniczych - realizacja projektu współfinansowanego ze środków unijnych „Wyposażenie CKU, CKP i szkół zawodowych w stanowiska do egzaminów zawodowych”.	MEN , MRiRW	2008
Działanie 3.4	Wspieranie działań ułatwiających mieszkańcom wsi i obszarów wiejskich dostęp do dóbr kultury i dziedzictwa przyrodniczego.		
3.4.1	Wspieranie organizacji wydarzeń kulturalnych, w tym m.in. przedstawień teatralnych, koncertów muzycznych, spotkań ze znanymi osobami (np. autorami książek, aktorami, sportowcami).	MKiDN , MEN, jst, wojewodowie	2008 - 2013
3.4.2	Organizowanie szkół letnich – wyjazdów wakacyjnych do dużych miast, w trakcie których uczniowie będą mogli pogłębić swoje zainteresowania na zajęciach warsztatowych, a także skorzystać z infrastruktury kulturalno-oświatowej.	MEN , jst, wojewodowie, organizacje pozarządowe	2008 - 2013
3.4.3	Wspieranie organizacji szkoleń i warsztatów z zakresu ochrony środowiska i przyrody.	MŚ	2008 - 2013

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

3.4.4	Przekształcenie gminnych bibliotek publicznych w nowoczesne centra dostępu do wiedzy i kultury poprzez ich wsparcie w zakresie infrastruktury informatycznej i architektonicznej, a także szkolenia bibliotekarzy w zakresie nowych kompetencji.	MKiDN , jst, wojewodowie	2010-2013
Działanie 3.5	Tworzenie warunków do uczestnictwa młodzieży w życiu lokalnych społeczności wiejskich.		
3.5.1	Utworzenie punktów informacji młodzieżowej ⁴¹ .	MEN , wojewodowie, jst	2008 - 2013
3.5.2	Rozwijanie międzynarodowej współpracy dzieci i młodzieży ze środowisk wiejskich.	MEN , wojewodowie, jst	2008 - 2013
3.5.3	Organizowanie wypoczynku letniego dzieci i młodzieży z elementami edukacji nieformalnej.	MEN , wojewodowie	2008 - 2013
3.5.4	Upowszechnienie nauki języków obcych wśród dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich.	MEN , jst, wojewodowie	2008 - 2013
3.5.5	Wspieranie aktywnego uczestnictwa dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich w kulturze – rozwijanie kompetencji kulturowych młodego pokolenia.	MEN , MKiDN, wojewodowie	2008 - 2013
Działanie 3.6	Wzmocnienie profilaktycznej opieki zdrowotnej w środowisku nauczania i wychowania.		

⁴¹ Funkcjonowanie punktów informacji młodzieżowej ma pomagać młodym ludziom w realizowaniu ich aspiracji oraz we włączaniu się w aktywne uczestnictwo w życiu społecznym. Informacja młodzieżowa powinna poszerzać możliwości dokonywania wyborów w obszarach dostępnych dla młodzieży, promować niezależność postaw i udzielać wszechstronnego wsparcia. Informacja młodzieżowa obejmuje wszystkie zagadnienia interesujące młodych ludzi i powinna zawierać cały przekrój działań: informowanie, poradnictwo, doradztwo, konsultacje, udzielanie wsparcia, pomoc przyjacielską, douczanie i treningi, funkcjonowanie w ramach sieci ośrodków, a także kierowanie do specjalistycznych poradni. Powyższa działalność może być prowadzona przez samodzielne centra informacji młodzieżowej lub ośrodki informacji młodzieżowej działające w ramach innych struktur, jak też poprzez media elektroniczne bądź inne środki przekazu. Zadanie to jest realizowane w ramach programu Unii Europejskiej „Młodzież w działaniu”.

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

3.6.1	Stwarzanie warunków do sprawowania profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami, poprzez uzupełnienie liczby gabinetów profilaktyki zdrowotnej i opieki przedlekarskiej w szkołach.	MEN , jst, wojewodowie	2008 - 2013
3.6.2	Zapewnienie sprawowania profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami.	MZ , NFZ, jst	2008 - 2013
Działanie 3.7	Rozszerzenie oferty edukacyjnej dla osób dorosłych w zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych.	MRiRW , MPiPS, MEN, MNiSW, MRR, MG,	2008 - 2013

Priorytet 4

Umożliwienie mieszkańcom obszarów wiejskich dostępu do nowoczesnych technologii teleinformatycznych

W ramach priorytetu 4 realizowane będą poniższe działania:

Działanie 4.1	Stworzenie infrastruktury niezbędnej do korzystania z nowoczesnych technologii teleinformatycznych.		
Działanie 4.1.1	Tworzenie warunków dla przedsiębiorców telekomunikacyjnych, sprzyjających rozwojowi sieci i usług telekomunikacyjnych, w tym szerokopasmowego dostępu do Internetu.	MI , MSWiA	2008 - 2010
Działanie 4.1.2	Zakup sprzętu komputerowego dla publicznych i niepublicznych szkół i placówek wiejskich, w tym dla praktycznej nauki zawodów rolniczych.	MEN , MRiRW	2008
Działanie 4.1.3	Ułatwienie dostępu do Internetu mieszkańcom obszarów wiejskich, w tym zapewnienie dostępu do Internetu na etapie „ostatniej mili” oraz przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu.	MSWiA , MRR, MRiRW	2008 - 2013
Działanie 4.2	Przygotowanie mieszkańców obszarów wiejskich do korzystania z technologii teleinformatycznych.		

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

Działanie 4.2.1	<p>Stworzenie mieszkańcom obszarów wiejskich warunków do nabywania i doskonalenia umiejętności w zakresie technologii teleinformatycznych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) upowszechnianie informacji o nowoczesnych technologiach teleinformatycznych, wskazanie roli Internetu w codziennym życiu; 2) prowadzenie szkoleń dotyczących wykorzystywania technologii teleinformatycznych; 3) stworzenie oprogramowania dostosowanego do potrzeb gospodarstw domowych na obszarach wiejskich. 	MSWiA , MRiRW, marszałkowie województw,	2008 - 2013
Działanie 4.2.2	<p>Przygotowanie nauczycieli do korzystania z technologii informacyjnej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) organizowanie kursów doskonalących i szkoleń dla nauczycieli w zakresie wykorzystania technologii teleinformatycznych w procesie dydaktycznym; 2) tworzenie internetowych zasobów metodycznych dla nauczycieli. 	MEN , marszałkowie województw	2008 - 2013

Zastosowane w powyższej tabeli skróty oznaczają:

- 1) MEN – Minister Edukacji Narodowej;
- 2) MZ – Minister Zdrowia;
- 3) MRR – Minister Rozwoju Regionalnego;
- 4) MRiRW - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
- 5) MPiPS – Minister Pracy i Polityki Społecznej;
- 6) MG – Minister Gospodarki;

- 7) MKiDN – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- 8) MSiT – Minister Sportu i Turystyki;
- 9) MNiSW – Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego;
- 10) MSWiA – Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji;
- 11) MI – Minister Infrastruktury;
- 12) MŚ – Minister Środowiska;
- 13) NFZ – Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia;
- 14) jst – jednostki samorządu terytorialnego;
- 15) OHP – Ochotnicze Hufce Pracy;
- 16) CKE – Centralna Komisja Egzaminacyjna;
- 17) OKE – okręgowe komisje egzaminacyjne.

V. Działania Ministra Edukacji Narodowej i innych ministrów

Minister Edukacji Narodowej podejmując działania służące rozwojowi edukacji na wsi i obszarach wiejskich dąży do:

- 1) wspierania rozwoju edukacyjnego najmłodszych dzieci, upowszechnienia wychowania przedszkolnego;
- 2) eliminowania barier utrudniających uczniom przechodzenie na wyższe poziomy edukacji;
- 3) optymalnego wykorzystania i wzmocnienia istniejącego potencjału szkoły i środowiska lokalnego;
- 4) poprawy dostępu do infrastruktury edukacyjnej, społecznej, teleinformatycznej i kulturalnej;
- 5) upowszechniania kształcenia ustawicznego;

6) umożliwienia mieszkańcom obszarów wiejskich dostępu do nowoczesnych technologii informacyjnych.

Równoległe z opracowaniem założeń do Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 Minister Edukacji Narodowej podjął pracę nad przygotowaniem konkretnych rozwiązań problemów wskazanych w tym Programie. W celu ich realizacji przygotowano i wdrożono:

- 1) konkurs na projekty „Alternatywne formy wychowania przedszkolnego”;
- 2) przepisy umożliwiające tworzenie i organizowanie innych form wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku 3 – 5 lat;
- 3) program stypendialny dla uczniów pochodzących z rodzin byłych pracowników państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej – „Program wyrównywania szans edukacyjnych uczniów pochodzących z rodzin byłych pracowników państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej na lata 2006-2008”;
- 4) program aktywizacji i wspierania jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych w zakresie pomocy stypendialnej dla uczniów.

Biorąc pod uwagę zmiany na rynku pracy oraz konieczność zmian w przygotowaniu nowych pracowników wdrożono do realizacji m.in.:

- 1) projekt „Przygotowanie innowacyjnych programów kształcenia zawodowego”;
- 2) projekt „Wyposażenie CKU, CKP i szkół zawodowych w stanowiska do egzaminów zawodowych”;
- 3) projekt „Wyposażenie Centrów Kształcenia Ustawicznego i Centrów Kształcenia Praktycznego w sprzęt komputerowy”;
- 4) projekt „Zakup pracowni komputerowych dla szkół”;
- 5) internetowe centra informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych;
- 6) prowadzenie Edukacyjnego Portalu Internetowego - Internetowe Centrum Zasobów Edukacyjnych „Scholaris”;

- 7) projekt doposażenia poradni psychologiczno-pedagogicznych w sprzęt komputerowy wraz ze specjalistycznym oprogramowaniem;
- 8) projekt doposażania szkół i placówek kształcących uczniów niepełnosprawnych w środki dydaktyczne i sprzęt specjalistyczny.

W ramach Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 przewiduje się stworzenie warunków umożliwiających zakładanie nowych, bardziej elastycznych i dopasowanych do lokalnych środowisk innych niż przedszkola i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, form wychowania przedszkolnego, zwłaszcza na obszarach wiejskich. W takich innych formach będą zatrudniani wykwalifikowani pedagodzy. Trwają prace nad opracowaniem dostosowanych do potrzeb takich małych przedszkoli warunków sanitarnych, bezpieczeństwa budowlanego i wymogów przeciwpożarowych. Priorytetem tych zmian jest bezpieczeństwo dzieci, z jednoczesnym uproszczeniem wymogów dotyczących powoływania tego typu placówek⁴².

W celu zapewnienia bezpieczeństwa w polskich szkołach przygotowany jest w Ministerstwie Edukacji Narodowej program „Bezpieczna i przyjazna szkoła”. W ramach tego programu zostanie m. in. wzmocniona i rozszerzona specjalistyczna pomoc psychologiczno-pedagogiczna. Nastąpi rozwój działalności pozalekcyjnej i pozaszkolnej. Szkoły, placówki wychowania pozaszkolnego oraz inne instytucje spoza sektora finansów publicznych będą organizowały konkursy na zajęcia pozalekcyjne w szkołach oraz zajęcia pozaszkolne. Ponadto będą wspierane programy wychowawczo-profilaktyczne i edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży. Szczególną opieką zostaną otoczeni uczniowie, którzy sprawiają kłopoty wychowawcze. Specjaliści z Ministerstwa Edukacji Narodowej, Centrum Metodycznego Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej oraz Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli będą szkolić przedstawicieli nadzoru pedagogicznego, jak radzić sobie m.in. z agresywnym zachowaniem uczniów.

⁴² *Strategiczny Plan Rządzenia – 100 dni, 300 dni, 1500 dni, 3000 dni*, Warszawa 24.02.2008, s. 35.

Istotnym elementem Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 jest zwiększenie roli rodziców w życiu szkoły. Planowana jest organizacja szkoleń dla rad rodziców, a każda ze szkół wspólnie z rodzicami będzie kształtować rozwój dzieci i młodzieży.

Szkolenia będą również organizowane dla nauczycieli, rad pedagogicznych, wizytatorów kuratoriów oświaty oraz dyrektorów szkół, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji prawnej. Doskonaleniem umiejętności wychowawczych i profilaktycznych nauczycieli zajmą się specjaliści z różnych dziedzin⁴³. Działania przewidziane w programie „Bezpieczna i przyjazna szkoła” wpisują się w działania przewidziane w niniejszym Programie i stanowią jego uzupełnienie.

Wyrównywanie szans edukacyjnych, zwłaszcza dzieci z obszarów wiejskich i z rodzin gorzej sytuowanych, oraz lepsze przygotowanie uczniów do zmian zachodzących w gospodarce i społeczeństwie, a w szczególności na rynku pracy – to cele działań Rządu w zakresie modernizacji polskiej edukacji.

Do końca 2008 r. zostanie opracowana Strategia rozwoju edukacji na lata 2008-2015, która ma na celu stworzenie dzieciom, młodzieży i dorosłym warunków kształcenia porównywalnych z warunkami w rozwiniętych krajach Unii Europejskiej⁴⁴.

Aktualnie realizowany jest projekt zakładający wcześniejsze zdobywanie praktycznych umiejętności przez uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe we współpracy z pracodawcami np. organizacja staży i praktyk uczniowskich. Projekt jest finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Priorytetu IX Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013.

⁴³ Ibid. s. 35-36.

⁴⁴ Ibid. s. 79.

W ramach projektu „Centra Kształcenia na odległość na wsi”, finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, utworzonych zostanie 1100 ośrodków zapewniających dostęp mieszkańcom wsi do kształcenia ustawicznego z wykorzystaniem nowoczesnych technik komputerowych i metod kształcenia na odległość. W dniu 21 grudnia 2007 r. otwarto we wsi Grabowa (Śląskie) pierwsze Centrum⁴⁵.

We współpracy z innymi ministrami, samorządami terytorialnymi i partnerami społecznymi, Minister Edukacji Narodowej przygotował założenia strategii uczenia się przez całe życie, która ma zawierać opis zmian w edukacji zaczynającej się od najwcześniejszych lat i trwającej do później starości oraz charakterystykę warunków umożliwiających finansowanie edukacji dorosłych, poprawy jakości instytucji edukacyjnych, przygotowania oferty zwiększającej dostęp do usług edukacyjnych dla dorosłych.⁴⁶

W zakresie ochrony zdrowia edukacja zdrowotna oraz promocja zdrowia należą do zadań realizowanych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej przez lekarzy, pielęgniarki i położne podstawowej opieki zdrowotnej. Szczegółowy zakres ich zadań określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 października 2005 r. w sprawie zakresu zadań lekarza, pielęgniarki i położnej podstawowej opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 214, poz. 1816). Zadania te wykonywane i finansowane są na podstawie umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej zawieranych przez świadczeniodawców z Narodowym Funduszem Zdrowia. Edukacja zdrowotna realizowana jest również w szkołach na wszystkich poziomach kształcenia, w ramach ścieżki edukacyjnej pn. „edukacja prozdrowotna”, która znajduje się w podstawie programowej kształcenia ogólnego.

⁴⁵ Ibid. s. 10-11.

⁴⁶ Ibid. s. 79-80.

Ponadto Minister Zdrowia opracował i wdrożył, w całości bądź w części, szereg programów profilaktycznych polityki zdrowotnej państwa dotyczących dzieci. W większości, ich elementem składowym jest także edukacja prozdrowotna. Programy te finansowane są z budżetu Ministra Zdrowia. Należą do nich między innymi:

- 1) Program badań przesiewowych noworodków w Polsce 2006-2008;
- 2) Program kompleksowej diagnostyki i terapii wewnątrzmacicznej w profilaktyce następstw i powikłań wad rozwojowych i chorób płodu - jako element poprawy stanu zdrowia płodów i noworodków na lata 2006-2008;
- 3) Samowystarczalność Polski w zakresie zaopatrzenia w bezpieczną krew, jej składniki i produkty krwiopochodne na lata 2005-2008;
- 4) Program eliminacji niedoboru jodu w Polsce na lata 2006-2008;
- 5) Narodowy program leczenia hemofilii na lata 2005-2011;
- 6) Program prewencji i leczenia cukrzycy w Polsce na lata 2006-2008;
- 7) Leczenie antyretrowirusowe osób żyjących z wirusem HIV w Polsce na lata 2007-2009;
- 8) Program monitorowania stanu zdrowia jamy ustnej populacji polskiej w latach 2007-2009;
- 9) Narodowy program profilaktyki i leczenia chorób układu sercowo-naczyniowego na lata 2006 – 2008;
- 10) Narodowy program zwalczania chorób nowotworowych;
- 11) Program psychiatrycznej opieki zdrowotnej na lata 2006-2008;
- 12) Narodowy program zapobiegania nadwadze i otyłości oraz przewlekłym chorobom niezakaźnym poprzez poprawę żywienia i aktywności fizycznej na lata 2007-2011.

W roku bieżącym przewiduje się również kontynuację zadania pn. „Monitorowanie i poprawa pierwotnej profilaktyki wrodzonych wad rozwojowych, obejmującego prowadzenie Rejestru Wrodzonych Wad Rozwojowych w Polsce” (wcześniej realizowanego w ramach programów polityki zdrowotnej).

Ponadto Minister Zdrowia realizuje zadanie o nazwie „Zakup preparatów służących przeprowadzaniu obowiązkowych szczepień ochronnych”.

Zadania związane z realizacją tych programów wpisują się w zakres działań Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013.

Działania z obszaru 3.6 „Wzmocnienie profilaktycznej opieki zdrowotnej w środowisku nauczania i wychowania”, należące do Ministra Zdrowia, przewidziane w Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013, są realizowane w codziennej pracy lekarzy, pielęgniarek podstawowej opieki zdrowotnej oraz pielęgniarek środowiska nauczania i wychowania.

Realizacja tych zadań jest finansowana w ramach kontraktowanych świadczeń zdrowotnych przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Środki finansowe mieszczą się w tzw. „stawce kapitacyjnej” określonej na ubezpieczonego ucznia. Inaczej mówiąc są to koszty przeznaczone i ponoszone na świadczenia profilaktyczne realizowane przez pielęgniarki w środowisku nauczania i wychowania.

Ponadto, określone w Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 zadania, Minister Zdrowia realizuje poprzez współudział i współfinansowanie następujących Programów Rządowych:

- 1) „Profilaktyczna Opieka Zdrowotna nad Dziećmi i Młodzieżą w Środowisku Nauczania i Wychowania”;
- 2) Narodowy Plan Działań na Rzecz Dzieci 2004 - 2012 „POLSKA DLA DZIECI”;
- 3) „Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przeszłości wśród Dzieci i Młodzieży”;
- 4) „Krajowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie”.

Zadania uwzględnione w wymienionych powyżej programach dotyczą dzieci zamieszkałych zarówno w miastach, jak i na wsi. Finansowane są ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia oraz budżetu Ministra Zdrowia.

Z kolei działania przewidziane w priorytecie 4 „Umożliwienie mieszkańcom obszarów wiejskich dostępu do nowoczesnych technologii teleinformatycznych” stanowią kontynuację i rozwinięcie Planu działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001-2006 *ePolska*.

W działania przewidziane w Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 wpisuje się także przygotowany przez Ministra Sportu i Turystyki rządowo-samorządowy program „Moje Boisko – Orlik 2012”. W ramach tego programu, w gminach powstaną bezpieczne i nowoczesne kompleksy sportowe, z których będą mogły korzystać lokalne społeczności. Wynika to ze szczególnej uwagi, jaką Rząd przywiązuje do rozwoju najmłodszych. Kierunki realizacji tego priorytetu, to propagowanie zdrowego stylu życia, promocja aktywności fizycznej, rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej.

Kompleksy sportowe będą składały się z boiska piłkarskiego ze sztuczną murawą oraz oświetleniem, boiska wielofunkcyjnego do gry w siatkówkę czy koszykówkę oraz domku klubowego z pełnym zapleczem sanitarnym i szatniami. Wytypowano już 4 lokalizacje, gdzie rozpocznie się pilotażowa budowa „Moje Boisko – Orlik 2012”. Do dnia 22 lutego 2008 r. 552 samorzady zgłosiły chęć uczestniczenia w programie w bieżącym roku. Przewiduje się, że do końca 2008 r. zostanie wybudowanych ponad 300 obiektów. Boiska powstaną w miejscach, do których zapewniony jest bezpieczny i łatwy dojazd, np. na osiedlach lub przy szkołach, na terenie których dzieci i młodzież mogą poruszać się bez opieki. Program „Moje Boisko – Orlik 2012” nie ogranicza się tylko do budowy kompleksów sportowych. Przy każdym obiekcie zostanie zatrudniony trener środowiskowy, który zajmie się profesjonalnym prowadzeniem zajęć sportowo-rekreacyjnych oraz zapewni bezpieczeństwo osobom przebywającym na boiskach⁴⁷.

⁴⁷ Ibid. s. 29.

VI. Sposób finansowania działań zaplanowanych w Programie

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich realizowany będzie w latach 2008 – 2013. Po przyjęciu tego Programu przez Radę Ministrów, ministrowie koordynujący oraz marszałkowie województw – odpowiedzialni za realizację działań przewidzianych w tym Programie, podejmą te działania oraz przedstawią informacje zawierające m.in. uszczegółowienie planowanych działań (tzw. programy szczegółowe) oraz określą wysokość środków finansowych niezbędnych na ich realizację, ze wskazaniem źródeł finansowania (rezerwa celowa, budżet części budżetowej, za który odpowiada dany minister, środki funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, z uwzględnieniem procedur i alokacji finansowych, przyjętych w ramach poszczególnych programów operacyjnych). Programy szczegółowe będą przyjęte przez Radę Ministrów.

Środki na finansowanie działań ujętych w Programie, przewidzianych do realizacji w 2008 r., są zaplanowane w budżetach poszczególnych ministrów (w ramach części budżetowych pozostających w dyspozycji poszczególnych dysponentów) oraz w rezerwach celowych. Ponadto przewiduje się finansowanie działań ujętych w Programie w 2008 r. ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia i Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej. W kolejnych latach realizacji Programu konieczne będzie, na podobnych zasadach, zaplanowanie stosownych środków w budżetach poszczególnych ministrów oraz w rezerwach celowych i ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia i Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej.

Sposób finansowania Programu wynika z polityki Rządu, który w ramach reformy administracji publicznej, zamierza przekazać szereg kompetencji obecnych urzędów wojewódzkich urzędom marszałkowskim. Pozwoli to na wydajne zmniejszenie kosztów działania administracji rządowej w terenie. W ten sposób społeczności lokalne staną się prawdziwymi gospodarzami na swoim terenie, a wojewoda będzie reprezentantem Rządu. Zwiększanie liczby i zakresu zadań dla samorządu nie znajdowało odzwierciedlenia w

wysokości środków finansowych, jakie samorząd otrzymywał na ich realizację. Dotyczyło to m. in. sfery oświaty⁴⁸. Rząd przyjął w dniu 22 stycznia 2008 r. uchwałę w sprawie dokończenia reformy administracji publicznej, która pozwala na wzmocnienie pozycji i roli samorządu terytorialnego, uporządkowanie podziału kompetencji na linii Rząd – samorząd. Głównymi priorytetami Rządu w ramach kontynuowania procesu decentralizacji jest przekazanie kompetencji i pieniędzy do samorządów oraz wprowadzenie standardów wykonywania usług publicznych⁴⁹.

Jednocześnie należy podkreślić, że w sytuacjach, w których jednostkami koordynującymi – odpowiedzialnymi za realizację są jednostki samorządu terytorialnego (działanie 1.5.2, 1.5.3 i 2.2.3 oraz 1.6.1, 1.6.2 i 1.6.3). – dotyczy to działań, które należą do zadań tych jednostek, już są przez nie realizowane, a które, zgodnie z Programem, będą wspierane przez inne podmioty.

Przy realizacji działań przewidzianych w Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 w znaczącym stopniu wykorzystane zostaną środki z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, szczególnie z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a także z Regionalnych Programów Operacyjnych, Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej oraz Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka.

Zaplanowane w programach szczegółowych środki będą wydatkowane w ramach harmonogramu opracowywanego corocznie przez ministrów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych działań. Należy przy tym podkreślić, że grupą docelową wielu programów opracowywanych przez resorty są np. dzieci i młodzież, bez rozróżnienia miejsca ich zamieszkania, bez podziału na miejskie i wiejskie.

⁴⁸ Exposé Prezesa Rady Ministrów Donalda Tuska ogłoszone na posiedzeniu Sejmu RP w dniu 23 listopada 2007 r.

⁴⁹ *Strategiczny Plan Rządzenia – 100 dni, 300 dni, 1500 dni, 3000 dni*, Warszawa 24.02.2008, s. 21.

W ustawie budżetowej na rok 2008 w cz. 30 – Oświata i wychowanie zaplanowane zostały środki w łącznej wysokości 347 264 tys. zł z przeznaczeniem na finansowanie programów i projektów realizowanych przy udziale środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej.

Na obecnym etapie, ze względu na duże zróżnicowanie działań przewidzianych w Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013, trudno oszacować łączne skutki finansowe związane z ich wdrożeniem i realizacją przez kolejne lata. Wysokość środków zaplanowanych w rezerwach celowych oraz wskazanie określonej rezerwy zależęć będą od charakteru działania oraz ministra odpowiedzialnego za jego realizację. Przykładowo, na działania przewidziane w Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 przeznaczona zostanie w 2008 r. m. in. część środków:

- 1) z rezerwy celowej nr 35 Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego, będącej w dyspozycji Ministra Edukacji Narodowej – w budżecie państwa na 2008 rok zaplanowano na ten cel 613 800 tys. zł;
- 2) zaplanowanych w rezerwie celowej nr 41 Sfinansowanie wypoczynku letniego dzieci z terenów wiejskich pochodzących z rodzin o niskich dochodach, w tym dzieci byłych pracowników Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej – 15 900 tys. zł;
- 3) ujętych w części oświatowej subwencji ogólnej zaplanowanych przez jednostki samorządu terytorialnego na stypendia za wyniki w nauce lub za osiągnięcia sportowe (ok. 30 000 tys. zł)⁵⁰.

⁵⁰ Zgodnie z art. 90g ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.) szkoła może udzielać stypendium za wyniki w nauce lub za osiągnięcia sportowe. Środki na ten cel powinny być ujęte w planie finansowym szkoły – pochodzą one głównie z części oświatowej subwencji ogólnej. Jak wynika z rocznego sprawozdania typu Rb-28s samorządy na stypendia za wyniki w nauce lub za osiągnięcia sportowe przeznaczają rocznie około 30 000 tys. zł.

Szacuje się, że w 2008 r. skutki finansowe realizacji Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 wyniosą w przybliżeniu około 1 508 286 tys. zł., z tego skutki finansowe dla budżetu państwa to około 972 576 tys. zł.

Na kwotę łączną składają się m. in. środki zaplanowane⁵¹ w:

- części 24 budżetu państwa – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego – 9 000 tys. zł;
- części 25 budżetu państwa – Kultura fizyczna i sport – 7 000 tys. zł;
- części 27 budżetu państwa – Informatyzacja – 200 tys. zł;
- części 30 budżetu państwa – Oświata i wychowanie – 497 014 tys. zł; w tym środki niewygasające poz. 605 „Projekt Internetowe centra informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych” i poz. 609 „Pracownie komputerowe dla szkół” – 232 799 tys. zł,
- części 31 budżetu państwa – Praca – 38 420 tys. zł;
- rezerwie celowej poz. 8 Finansowanie wspólnej polityki Rolnej i Rybackiej, programów operacyjnych, w tym programów pomocy technicznej, innych programów finansowanych z budżetu Unii Europejskiej, Norweskiego Mechanizmu Finansowego i EOG, Szwajcarsko-polskiego Programu Współpracy, a także na pokrycie potrzeb wynikających z różnic kursowych przy realizacji programów finansowanych z UE oraz kontrakty wojewódzkie – 133 842 tys. zł;
- rezerwie celowej poz. 35 Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego – 214 500 tys. zł;
- rezerwie celowej poz. 39 Środki na informatyzację oraz upowszechnienie szerokopasmowego dostępu do Internetu – 1 000 tys. zł;

⁵¹ W zestawieniu pominięto wyodrębnione przez organy prowadzące szkoły środki na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli, z uwzględnieniem doradztwa metodycznego (1% planowanych rocznych środków przeznaczonych na wynagrodzenia osobowe nauczycieli) - środki ujęte w części oświatowej subwencji ogólnej, przekazywanej jednostkom samorządu terytorialnego – około 140 000 tys. zł.

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

- rezerwie celowej poz. 41 Sfinansowanie wypoczynku letniego dzieci z terenów wiejskich pochodzących z rodzin o niskich dochodach, w tym dzieci byłych pracowników Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej – 15 900 tys. zł;
- rezerwie celowej poz. 54 Bezpieczna i przyjazna szkoła – 5 700 tys. zł;
- środki zapewnione decyzją Ministra Finansów nr 12/267/2005 – do 50 000 tys. zł.

A ponadto środki znajdujące się w:

- budżecie Narodowego Funduszu Zdrowia – 195 210 tys. zł;
- Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej – 200 000 tys. zł,
- Funduszu Pracy – 500 tys. zł,

Orientacyjna wielkość środków finansowych planowanych na realizację poszczególnych działań w 2008 r. przedstawiona jest w poniższym zestawieniu.

Działanie	Kwota łączna	Źródło finansowania		Uwagi
		Budżet państwa i Europejski Fundusz Społeczny	Inne źródła ⁵²	
1.1 Wspieranie rozwoju poradnictwa oraz	10 000 tys. zł	10 000 tys. zł z rezerwy celowej nr 35 Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego,	Budżet jednostki samorządu terytorialnego.	W priorytecie IX PO KL na poddziałanie 9.1.1 Zmniejszanie nierówności w stop-

⁵² W przypadku, gdy w kolumnie „Inne źródła” wskazany jest budżet jednostki samorządu terytorialnego, oznacza to, że zadanie będzie realizowane w ramach istniejącego zakresu zadań samorządów i w ramach posiadanych przez nie środków.

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

innych niż przedszkola i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, form wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku do 5 lat.		Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) – w części dotyczącej finansowania innych form edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku 3-5 lat.		niu upowszechnienia edukacji przedszkolnej przeznaczono łącznie 243 140 413 €, na lata 2007-2013 ⁵³ .
1.2 Opracowanie i wdrożenie programów wsparcia małych szkół publicznych i niepublicznych funkcjonujących na obszarach wiejskich, prowadzonych przez jed-	148 505 tys. zł	8 505 tys. zł – z części 30 budżetu państwa - Oświata i wychowanie, Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL).	Budżet jednostki samorządu terytorialnego (art. 70a ustawy Karta Nauczyciela) – 140 000 tys. zł.	Wyodrębnione przez organy prowadzące szkoły środki na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli, z uwzględnieniem doradztwa metodycznego (1% planowanych rocznych środków przeznaczonych na wynagrodzenia osobowe na-

⁵³ Ilekroć jest mowa o środkach w ramach PO KL, należy przez to rozumieć, że część z nich może być skierowana na realizację projektów dotyczących obszarów wiejskich, przyczyniając się tym samym do realizacji Programu. Należy jednak podkreślić, że decyzje o ostatecznym kształcie projektów i wielkości środków uruchamianych na ich realizację podejmowana jest w drodze konkursowej. Dlatego też informacje dotyczące wysokości środków w ramach poszczególnych działań i poddziałań przedstawiane są łącznie na cały okres programowania.

<p>nostki samorządu terytorialnego i inne osoby prawne oraz przez osoby fizyczne.</p>			<p>uczycieli) - środki ujęte w części oświatowej subwencji ogólnej, przekazywanej jednostkom samorządu terytorialnego.</p> <p>W przypadku szkół publicznych prowadzonych przez inne niż jednostki samorządu terytorialnego osoby prawne oraz osoby fizyczne, a także szkół niepublicznych – budżet państwa.</p> <p>W priorytecie IX PO KL na poddziałanie 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edu-</p>
---	--	--	---

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

				kacyjnych przeznaczono łącznie 481 407 419 €, na lata 2007-2013.
1.3 Program stypendialny dla uczniów pochodzących z obszarów wiejskich.	150 000 tys. zł	150 000 tys. zł z rezerwy celowej nr 35 Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego, Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) w odniesieniu do programu stypendialnego dla uczniów szczególnie uzdolnionych.		W priorytecie IX PO KL na poddziałanie 9.1.3 Pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych przeznaczono łącznie 31 500 000 €, na lata 2007-2013.
1.4 Upowszechnienie różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradnictwa zawodowego, dla uczniów z obszarów wiejskich.	4 520 tys. zł	4 500 tys. zł z rezerwy celowej nr 54 Bezpieczna i przyjazna szkoła, Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL).	Budżet państwa, część 31 – Praca – 20 tys. zł (w budżecie ministra właściwego do spraw pracy, na zadania realizowane przez Ochotnicze Huf-	W priorytecie IX PO KL na poddziałanie 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszenie różnic w jakości usług edukacyjnych przeznaczono łącznie 481 407 419 € na lata 2007-2013.

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

			ce Pracy - łącznie przewiduje się 150 tys. zł na lata 2008 – 2013).	W priorytecie III PO KL na poddziałanie 3.4.3 Upowszechnienie uczenia się przez całe życie przeznaczono łącznie 29 058 420 € na lata 2007-2013 (w jego ramach będzie realizowany typ projektu: - budowa systemu internetowej informacji edukacyjno-zawodowej oraz systemu internetowego poradnictwa edukacyjno-zawodowego (m.in. w ramach portalu edukacyjnego Scholaris).
--	--	--	---	---

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

<p>1.5 Przygotowanie absolwentów – mieszkańców obszarów wiejskich do poszukiwania zatrudnienia.</p>	<p>około 38 900 tys. zł</p>	<p>Budżet państwa, część 31 – Praca – około 38 400 tys. zł,⁵⁴ Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) w odniesieniu do wsparcia na rzecz podniesienia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich.</p>	<p>Fundusz Pracy – około 500 tys. zł.⁵⁵</p>	<p>W priorytecie VI PO KL poddziałanie 6.1.1 Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy - jako częściowe źródło finansowania (alokacja dla całego poddziałania na lata 2007 – 2013 to 328 694 750 €) oraz Działanie 6.3 Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich (alokacja dla Działania na lata 2007 – 2013 to 30 000 000 €).</p>
<p>1.6 Tworzenie warunków umożliwiających</p>	<p>-</p>	<p>Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) w zakresie wsparcia regionalnych ośrodków Europejskiego Funduszu</p>	<p>Budżet jednostki samorządu terytorialnego.</p>	

⁵⁴ Łącznie na lata 2008-2013 przewiduje się w budżecie państwa na ten cel kwotę 230 060 tys. zł

⁵⁵ Łącznie na lata 2008-2013 przewiduje się na ten cel kwotę 3 000 tys. zł z Funduszu Pracy.

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

zdobycie umiejętności w zakresie przygotowywania aplikacji projektów unijnych oraz wykorzystania przyznanych środków.		Społecznego.		
1.7 Tworzenie baz danych dotyczących ofert edukacyjnych.	100 tys. zł	Budżet państwa w części 30 - Oświata i wychowanie, Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL).		W priorytecie III PO KL na poddziałanie 3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia – projekty systemowe przeznaczono łącznie 8 660 000 € na lata 2007-2013, w tym na upowszechnianie innowacyjnych programów i metod oraz najlepszych praktyk, m. in. poprzez rozwój portalu edukacyjnego Scholaris – 3 660 000 €.

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

<p>1.8 Tworzenie warunków do opracowywania i wdrażania programów edukacyjnych, kulturalnych i sportowych kierowanych do mieszkańców wsi i obszarów wiejskich realizowanych przez organizacje, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.).</p>	<p>62 000 tys. zł</p>	<p>5 000 tys. zł z budżetu państwa w części 24 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, 7 000 tys. zł z budżetu państwa w części 25 – Kultura fizyczna i sport, 50 000 tys. zł z rezerwy celowej nr 35 Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego. Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL).</p>	<p>Budżet jednostki samorządu terytorialnego.</p>	<p>W priorytecie IX PO KL Działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich, którego alokacja finansowa na lata 2007 – 2013 wynosi 150 000 000 €.</p>
--	-----------------------	---	---	--

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

<p>1.9 Tworzenie warunków do podejmowania przez uczniów nauki poza miejscem zamieszkania i eliminowanie barier dostępu do edukacji.</p>	<p>4 500 tys. zł</p>	<p>4 500 tys. zł z rezerwy celowej nr 35 Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego, ponadto, jako uzupełnienie, w ramach 150 000 tys. zł z rezerwy celowej nr 35 Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego (cała kwota zapisana przy działaniu 1.3). Łącznie na działanie 1.3 i 1.9 zaplanowano 150 000 tys. zł. + 4 500 tys. zł (wyłącznie na działanie 1.9).</p>	<p>Budżet jednostki samorządu terytorialnego.</p>	<p>W priorytecie IX PO KL na poddziałanie 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszenie różnic w jakości usług edukacyjnych przeznaczono łącznie 481 407 419 € na lata 2007-2013.</p>
<p>2.1 Rozwój bazy dydaktycznej szkół i placówek położonych na obszarach wiejskich.</p>	<p>200 000 tys. zł</p>		<p>200 000 tys. zł, w tym z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, którego dysponentem jest Minister Sportu i Turystyki</p>	<p>Regionalne Programy Operacyjne w odniesieniu do wsparcia na rzecz infrastruktury społecznej, w tym edukacyjnej.⁵⁶</p>

⁵⁶ Regionalne Programy Operacyjne zarządzane przez samorządy województw w zależności od określonych celów i priorytetów wynikających z diagnozy społeczno-gospodarczej poszczególnych województw, mogą wspierać infrastrukturę edukacyjną.

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

			styki.	
2.2 Przygotowanie obudowy programowej kształcenia ukierunkowanej na zapewnienie zgodności kształcenia z potrzebami gospodarki rynkowej i społeczeństwa wiedzy.	10 898 tys. zł	Budżet państwa w części 30 - Oświata i wychowanie, Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL).	Budżet jednostki samorządu terytorialnego.	W priorytecie III PO KL poddziałanie 3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia (alokacja 8 660 000 €).
2.3 Wykorzystanie bazy szkolnej do prowadzenia działalności oświatowej, kulturalnej, sportowej, informacyjnej oraz edukacji ekologicznej i edukacji zdro-	1 200 tys. zł	Rezerwa celowa nr 54 Bezpieczna i przyjazna szkoła.	Budżet jednostki samorządu terytorialnego.	

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

wotnej dla mieszkańców obszarów wiejskich.				
2.4 Opracowanie i rozpowszechnienie informacji na temat Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013.	20 tys. zł	Budżet państwa w części 30 - Oświata i wychowanie.		
3.1 Udoskonalenie i upowszechnienie instrumentów wspierających kształcenie ustawiczne osób pracujących, bezrobotnych i poszukujących pracy.	-			W ramach środków zaplanowanych na funkcjonowanie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. W priorytecie VIII PO KL poddziałanie 8.1.1 Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla przedsiębiorstw (aloka-

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

				cja dla całego poddziałania to 902 256 420 €), poddziałanie 8.1.2 Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie (alokacja dla poddziałania - 317 695 922 €) oraz Działanie 9.3 Upowszechnianie kształcenia ustawicznego w formach szkolnych (alokacja dla Działania - 184 812 755 €).
3.2 Wsparcie inicjatyw realizujących kształcenie „na odległość”, w tym e-learning.	2 694 tys. zł	W ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL) - budżet państwa w części 30 - Oświata i wychowanie.		
3.3 Unowocześnianie bazy technodydak-	60 788 tys. zł	W ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL) - budżet państwa w części		

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

<p>tycznej do kształcenia zawodowego, w tym w szkołach prowadzących kształcenie w zawodach rolniczych - realizacja projektu współfinansowanego ze środków unijnych „Wyposażenie CKU, CKP i szkół zawodowych w stanowiska do egzaminów zawodowych”.</p>		<p>30 - Oświata i wychowanie.</p>		
<p>3.4 Wspieranie działań ułatwiających mieszkańcom wsi i obszarów wiejskich dostęp do dóbr kul-</p>	<p>19 900 tys. zł</p>	<p>4 000 tys. zł z budżetu państwa w części 24 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, 15 900 tys. zł z rezerwy celowej nr 41 – Sfinansowanie wypoczynku letniego dzieci z terenów wiejskich pochodzą-</p>	<p>Budżet jednostki samorządu terytorialnego.</p>	

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

tury i dziedzictwa przyrodniczego.		cych z rodzin o niskich dochodach, w tym dzieci byłych pracowników Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej.		
3.5 Tworzenie warunków do uczestnictwa młodzieży w życiu lokalnych społeczności wiejskich.	500 tys. zł	Budżet państwa w części 30 - Oświata i wychowanie.	Budżet jednostki samorządu terytorialnego.	
3.6 Wzmocnienie profilaktycznej opieki zdrowotnej w środowisku nauczania i wychowania.	195 210 tys. zł		Narodowy Fundusz Zdrowia. Budżet jednostki samorządu terytorialnego.	
3.7 Rozszerzenie oferty edukacyjnej dla osób dorosłych w	-			W 2008 r. nie zaplanowano na ten cel środków w części budżetu państwa, której dysponentem jest Minister

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych.				Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
<p>4.1</p> <p>Stworzenie infrastruktury niezbędnej do korzystania z nowoczesnych technologii teleinformatycznych.</p>	596 551 tys. zł	<p>Na dokończenie realizacji projektów EFS 2004 -2006 ogółem 595 351 tys. zł:</p> <p>- projekt „Pracownie komputerowe dla szkół” oraz projekt „Internetowe centra informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych” (w tym środki niewygasające 232 799 tys. zł, oraz rezerwa celowa nr 8 - 133 842 tys. zł, budżet państwa – część 30 – Oświata i wychowanie – 178 710 tys. zł oraz środki zapewnione decyzją Ministra Finansów nr 12/267/2005 – do 50 000 tys. zł),</p> <p>a ponadto 200 tys. zł z budżetu państwa w części 27 – Informatyzacja,</p> <p>1 000 tys. zł z rezerwy celowej nr 39 Środki na informatyzację oraz upo-</p>		<p>Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, w ramach działania 8.3 – 364 mln €; w ramach działania 8.4 – 200 mln €,</p>

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

		wszechnienie szerokopasmowego dostępu do Internetu, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej, Regionalne Programy Operacyjne.		
4.2 Przygotowanie mieszkańców obszarów wiejskich do korzystania z technologii teleinformatycznych.	2 000 tys. zł	Budżet państwa w części 30 - Oświata i wychowanie.		W priorytecie IX PO KL na działanie 9.4 Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty przeznaczono łącznie 96 877 655 € na lata 2007-2013.
Razem	1 508 286 tys. zł			

Część z powyższych działań będzie sfinansowana w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Na działania z obszaru edukacji przewidziano w tym Programie w Priorytecie III Wysoka jakość systemu oświaty – 1 006 236 268 € i w Priorytecie IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach – 1 703 425 446 €. Część tych środków może być skierowana na realizację projektów dotyczących obszarów wiejskich, przyczyniając się tym samym do realizacji Programu. Należy jednak podkreślić, że decyzje o ostatecznym kształcie projektów i wielkości środków uruchamianych na ich realizację podejmowana jest w drodze konkursowej.

Szacuje się, że w kolejnych latach realizacji Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013, tj. w latach 2009-2013 nakłady niezbędne na realizację zaplanowanych działań nie będą niższe niż 893 110 tys. zł w 2009 r., 906 510 tys. zł – w 2010 r., 900 510 tys. zł – w 2011 r., 844 510 tys. zł – w 2012 r. i 788 510 tys. zł – w 2013 r. Przewidywane skutki finansowe dla budżetu państwa to: 496 500 tys. zł w 2009 r., 510 800 tys. zł – w 2010 r., 504 800 tys. zł – w 2011 r., 498 800 tys. zł – w 2012 r. i 492 800 tys. zł – w 2013 r. Środki te będą planowane przez właściwych dysponentów w ramach wyznaczonego limitu wydatków.

Nie są możliwe do oszacowania środki, które będą uruchamiane na realizację działań Programu w budżetach jednostek samorządu terytorialnego, ponieważ decyzje w tym zakresie podejmowane są na poziomie każdej gminy, powiatu, czy samorządu województwa.

W trakcie dalszych prac Rządu należy dokonać zsynchronizowania działań podejmowanych w poszczególnych obszarach, scalenia posiadanych środków – tak, aby uzyskiwane efekty w sposób znaczący podnosiły jakość edukacji na wsi i obszarach wiejskich, wpłynęły na rozwój ludności zamieszkującej te obszary, prowadziły do wzrostu znaczenia gospodarczego, kulturowego i społecznego. Poprzez źródło finansowania Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 będzie powiązany z Programem Operacyjnym Kapitał Ludzki, Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013, Programem Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka, Programem Operacyjnym Rozwój Polski Wschodniej oraz Europejskim Funduszem Rozwoju Regionalnego (szczegółowe informacje na temat powiązań planowanych w Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 działań z wymienionymi powyżej programami zamieszczone zostały w tabeli na str. 38-54). Należy jednak zaznaczyć, że obecnie nie można dokładnie określić wielkości środków, które będą uruchamiane w 2008 roku i w kolejnych latach w ramach wymienionych wyżej programów operacyjnych, na działania skierowane wyłącznie na obszary wiejskie. Dlatego w opisie przedstawione zostały kwoty przewidziane na cały okres programowania, czyli na lata 2007-2013.

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

Po przyjęciu Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 przez Radę Ministrów, poszczególni ministrowie nie tylko przygotowują szczegółowe programy, ale także podadzą informację, jakich ewentualnie zmian w obowiązującym stanie prawnym wymaga realizacja poszczególnych zaplanowanych działań.

Przewiduje się, że w latach 2009 – 2013 na działania zaplanowane w Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 zostaną przeznaczone środki finansowe w wysokościach ujętych w poniższym zestawieniu.

Numer i nazwa działania	L a t a				
	2009	2010	2011	2012	2013
1.1 Wspieranie rozwoju poradnictwa oraz innych niż przedszkola i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, form wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku do 5 lat.	13 000 tys. zł	15 000 tys. zł	15 000 tys. zł	10 000 tys. zł	10 000 tys. zł
1.2 Opracowanie i wdrożenie programów wsparcia małych szkół publicznych i niepublicznych funkcjonujących na obszarach wiejskich, prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego i inne osoby prawne oraz przez osoby fizyczne.	149 000 tys. zł	149 000 tys. zł	149 000 tys. zł	149 000 tys. zł	150 000 tys. zł

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

1.3 Program stypendialny dla uczniów pochodzących z obszarów wiejskich.	160 000 tys. zł	165 000 tys. zł	165 000 tys. zł	165 000 tys. zł	160 000 tys. zł
1.4 Upowszechnienie różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradnictwa zawodowego, dla uczniów z obszarów wiejskich.	10 000 tys. zł	15 000 tys. zł	15 000 tys. zł	15 000 tys. zł	15 000 tys. zł
1.5 Przygotowanie absolwentów – mieszkańców obszarów wiejskich do poszukiwania zatrudnienia.	38 900 tys. zł (w tym 500 tys. zł z Funduszu Pracy)	38 900 tys. zł (w tym 500 tys. zł z Funduszu Pracy)	38 900 tys. zł (w tym 500 tys. zł z Funduszu Pracy)	38 900 tys. zł (w tym 500 tys. zł z Funduszu Pracy)	38 900 tys. zł (w tym 500 tys. zł z Funduszu Pracy)
1.6 Tworzenie warunków umożliwiających zdobycie umiejętności w zakresie przygotowywania aplikacji projektów unijnych oraz wykorzystania przyznanych środków.	20 000 tys. zł	20 000 tys. zł	20 000 tys. zł	20 000 tys. zł	20 000 tys. zł
1.7 Tworzenie baz danych dotyczących ofert edukacyjnych.	300 tys. zł	700 tys. zł	700 tys. zł	700 tys. zł	700 tys. zł

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

<p>1.8</p> <p>Tworzenie warunków do opracowywania i wdrażania programów edukacyjnych, kulturalnych i sportowych kierowanych do mieszkańców wsi i obszarów wiejskich realizowanych przez organizacje, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.).</p>	65 000 tys. zł	65 000 tys. zł	60 000 tys. zł	60 000 tys. zł	60 000 tys. zł
<p>1.9</p> <p>Tworzenie warunków do podejmowania przez uczniów nauki poza miejscem zamieszkania i eliminowanie barier dostępu do edukacji.</p>	5 000 tys. zł	5 000 tys. zł	5 000 tys. zł	5 000 tys. zł	5 000 tys. zł
<p>2.1</p> <p>Rozwój bazy dydaktycznej szkół i placówek położonych na obszarach wiejskich.</p>	200 000 tys. zł (w tym z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej)	200 000 tys. zł (w tym z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej)	200 000 tys. zł (w tym z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej)	150 000 tys. zł (w tym z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej)	100 000 tys. zł (w tym z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej)

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

2.2 Przygotowanie obudowy programowej kształcenia ukierunkowanej na zapewnienie zgodności kształcenia z potrzebami gospodarki rynkowej i społeczeństwa wiedzy.	7 000 tys. zł	5 000 tys. zł	1 000 tys. zł	0	0
2.3 Wykorzystanie bazy szkolnej do prowadzenia działalności oświatowej, kulturalnej, sportowej, informacyjnej oraz edukacji ekologicznej i edukacji zdrowotnej dla mieszkańców obszarów wiejskich.	1 200 tys. zł	1 200 tys. zł	1 200 tys. zł	1 200 tys. zł	1 200 tys. zł
2.4 Opracowanie i rozpowszechnienie informacji na temat Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013.	0	0	0	0	0
3.1 Udoskonalenie i upowszechnienie instrumentów wspierających kształcenie ustawiczne osób pracujących, bezrobotnych i poszukujących pracy.	0	0	0	0	0

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

3.2 Wsparcie inicjatyw realizujących kształcenie „na odległość”, w tym e-learning.	0	0	0	0	0
3.3 Unowocześnianie bazy technodydaktycznej do kształcenia zawodowego, w tym w szkołach prowadzących kształcenie w zawodach rolniczych - realizacja projektu współfinansowanego ze środków unijnych „Wyposażenie CKU, CKP i szkół zawodowych w stanowiska do egzaminów zawodowych”.	0	0	0	0	0
3.4 Wspieranie działań ułatwiających mieszkańcom wsi i obszarów wiejskich dostęp do dóbr kultury i dziedzictwa przyrodniczego.	20 000 tys. zł	22 000 tys. zł	25 000 tys. zł	25 000 tys. zł	25 000 tys. zł
3.5 Tworzenie warunków do uczestnictwa młodzieży w życiu lokalnych społeczności wiejskich.	1 000 tys. zł	1 000 tys. zł	1 000 tys. zł	1 000 tys. zł	1 000 tys. zł
3.6 Wzmocnienie profilaktycznej opieki zdrowotnej	195 210 tys. zł (środki Naro-	195 210 tys. zł (środki Naro-	195 210 tys. zł (środki Naro-	195 210 tys. zł (środki Naro-	195 210 tys. zł (środki Naro-

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

w środowisku nauczania i wychowania.	dowego Funduszu Zdrowia)	dowego Funduszu Zdrowia)	dowego Funduszu Zdrowia)	dowego Funduszu Zdrowia)	dowego Funduszu Zdrowia)
3.7 Rozszerzenie oferty edukacyjnej dla osób dorosłych w zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych.	4 000 tys. zł	5 000 tys. zł	5 000 tys. zł	5 000 tys. zł	4 000 tys. zł
4.1 Stworzenie infrastruktury niezbędnej do korzystania z nowoczesnych technologii teleinformatycznych.	1 500 tys. zł	1 500 tys. zł	1 500 tys. zł	1 500 tys. zł	1 500 tys. zł
4.2 Przygotowanie mieszkańców obszarów wiejskich do korzystania z technologii teleinformatycznych.	2 000 tys. zł	2 000 tys. zł	2 000 tys. zł	2 000 tys. zł	1 000 tys. zł
Razem	893 110 tys. zł	906 510 tys. zł	900 510 tys. zł	844 510 tys. zł	788 510 tys. zł
W tym skutki dla budżetu państwa	496 500 tys. zł	510 800 tys. zł	504 800 tys. zł	498 800 tys. zł	492 800 tys. zł

VII. Harmonogram realizacji Programu oraz sposób monitorowania realizacji zaplanowanych działań

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 będzie realizowany zgodnie z następującym harmonogramem:

Lp.	Zadanie	Podmioty odpowiedzialne za realizację	Termin realizacji
1.	Przygotowanie i przekazanie pod obrady Rady Ministrów programów szczegółowych mających na celu realizację działań przewidzianych w Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013.	Ministrowie odpowiedzialni za realizację poszczególnych działań	Do dnia 15 sierpnia 2008 r.
2.	W przypadku, gdy działania przewidziane w Programie są uwzględnione w innych programach - przekazanie stosownej informacji do ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, jako jednostki koordynującej realizację Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013, który przygotowuje na tej podstawie informację dla Rady Ministrów.	Ministrowie odpowiedzialni za realizację poszczególnych działań	Do dnia 30 lipca 2008 r.
3.	Przekazanie przez Ministra Edukacji Narodowej pod obrady Rady Ministrów informacji o działaniach ujętych w Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013, realizowanych w ramach innych programów.	Minister Edukacji Narodowej	Do dnia 15 sierpnia 2008 r.

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013

4.	Przyjęcie programów szczegółowych przez Radę Ministrów. Przyjęcie informacji o działaniach Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 realizowanych w ramach innych programów.	Rada Ministrów	Zgodnie z harmonogramem prac przyjętym w programach szczegółowych.
5.	Realizacja programów szczegółowych przez poszczególnych ministrów.	Ministrowie odpowiedzialni za realizację poszczególnych programów szczegółowych	Zgodnie z harmonogramem prac przyjętym w programach szczegółowych.
6.	Przekazanie do Ministra Edukacji Narodowej, jako jednostki koordynującej realizację Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013, informacji na temat realizacji wdrażanych programów szczegółowych przez poszczególnych ministrów.	Ministrowie odpowiedzialni za realizację poszczególnych programów szczegółowych	Do dnia 10 maja każdego roku.
7.	Przekazanie Radzie Ministrów sprawozdania z realizacji Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013.	Minister Edukacji Narodowej	Do dnia 15 lipca każdego roku.

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 ze względu na swój charakter, w ramach każdego priorytetu i działania, wymaga przygotowania szczegółowych programów przez jednostki koordynujące – odpowiedzialne za realizację określonego działania. Zgodnie z przyjętymi założeniami, poszczególne priorytety i działania realizowane będą przez wyznaczonych ministrów w ramach ich zadań, przy współpracy innych jednostek administracji rządowej i samorządowej. Zarówno administracja rządowa, jak i samorządowa, będą mogły korzystać w realizacji poszczególnych działań z pomocy innych osób prawnych i fizycznych.

nych. Niektóre z działań zaplanowanych w Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 będą wymagały zmian w obowiązujących przepisach prawa.

Interdyscyplinarny charakter Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 powoduje konieczność pełnego zaangażowania się nie tylko Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, ale i innych ministrów tj. Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministra Sportu i Turystyki, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministra Rozwoju Regionalnego, Ministra Gospodarki, Ministra Infrastruktury, Ministra Zdrowia oraz Ministra Środowiska. Dzięki zintegrowanym działaniom oraz włączeniu się do nich samorządów, partnerów gospodarczych oraz społecznych, w tym organizacji, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, powinny zostać osiągnięte cele przyjęte w niniejszym Programie.

Realizacja poszczególnych działań będzie monitorowana poprzez składanie raz w roku sprawozdań, przygotowywane przez jednostki koordynujące, odpowiedzialne za realizację określonego działania. Koordynatorem Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 jest minister właściwy do spraw oświaty i wychowania. Po przyjęciu Programu przez Radę Ministrów, ministrowie koordynujący – odpowiedzialni za realizację określonego działania, przygotowują szczegółowe programy mające na celu realizację przewidzianych w niniejszym Programie działań, zawierające w szczególności: szczegółowy opis podejmowanych działań, przewidywane zmiany w przepisach prawa umożliwiające realizację tych działań, harmonogram ich realizacji, wskaźniki monitorowania oraz przewidywaną wysokość zaangażowanych środków finansowych wraz ze wskazaniem źródeł finansowania.

Monitorowanie Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 będzie realizowane w oparciu o wskaźniki opracowane dla tego Programu oraz programów szczegółowych.

Wskaźniki monitorowania realizacji Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013:

- 1) wzrost upowszechnienia wychowania przedszkolnego na obszarach wiejskich z 37,2% w 2006 r. do 50% w 2013 r.;
- 2) zmniejszenie odsetka uczniów na wsi zagrożonych niskimi osiągnięciami w gimnazjum z 27,1% w roku szkolnym 2006/2007 do 18% w roku szkolnym 2012/2013;
- 3) zwiększenie odsetka uczniów o znacznym potencjale edukacyjnym na wsi, którzy będą osiągalni wyniki na sprawdzianie po VI klasie szkoły podstawowej, na poziomie 34 i więcej punktów, z 18,4% w roku szkolnym 2006/2007 do 27% w roku szkolnym 2012/2013;
- 4) zwiększenie średnich wyników z egzaminu gimnazjalnego uczniów z obszarów wiejskich z 30,25% w roku szkolnym 2006/2007 do 32% w roku szkolnym 2012/2013;
- 5) zwiększenie odsetka gospodarstw na wsi posiadających komputer z 46,0% w 2007 r. do 60% w 2013 r.;
- 6) zwiększenie odsetka osób mających dostęp do szerokopasmowego Internetu na wsi z 10% w 2006 r. do 50% w 2013 r.;
- 7) zwiększenie liczby innych form wychowania przedszkolnego z 802 w 2007 r. do 3 000 w 2013 r.;
- 8) zwiększenie liczby punktów konsultacyjnych w celu wspierania rodziców i ich dzieci oraz nauczycieli w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej z 570 w 2007 r. do 800 w 2010 r.;
- 9) zwiększenie odsetka etatów doradców zawodowych w gimnazjach, szkołach ponadgimnazjalnych i poradniach psychologiczno-pedagogicznych z 1,78% w 2006 r. do 18% w 2013 r.;
- 10) zwiększenie liczby osób z wykształceniem średnim oraz wyższym mieszkających na wsi z odpowiednio 24,5% i 5,9% w 2005 r., do 35% i 17% w 2013 r.;
- 11) utworzenie sieci placówek wielofunkcyjnych zaspokajających potrzeby edukacyjne, kulturalne i społeczne mieszkańców wsi. – do 100 w 2013 r.

Do dnia 10 maja każdego roku ministrowie będą przesyłali ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania informację na temat postępu zaplanowanych działań i stopnia zaawansowania realizowanych w ramach Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 programów szczegółowych, wynikających z poszczególnych działań, w roku poprzedzającym przygotowanie tej informacji. Na podstawie przekazanych materiałów, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, nie później niż do dnia 15 lipca danego roku, przygotowuje sprawozdanie z realizacji Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013, które następnie przekaże Radzie Ministrów. Coroczna ewaluacja Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 będzie stanowiła podstawę, w miarę potrzeby, do jego aktualizowania.

Program Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 pozwoli na realizację zamierzeń Rządu, który wspierać będzie rozwój infrastruktury stanowiącej o postępie cywilizacyjnym na obszarach wiejskich i stanowiących także o poprawie warunków socjalno-bytowych mieszkańców wsi.

Podstawą dynamicznego rozwoju jest polityka równych szans, której celem jest solidarna troska o wszystkich – także tych gorzej wykształconych, mieszkających na terenach o gorszym potencjale rozwojowym, wykluczonych ze względu na niepełnosprawność czy stereotypy dotyczące wieku i przydatności ludzi starszych na rynku pracy i w rozwoju gospodarczym.

Miernikiem realnej efektywności polityki równych szans jest sprawność systemu edukacji w otwieraniu przed każdym ścieżek rozwoju i awansu. Dlatego planuje się, że do 2015 r. nowoczesna polska szkoła będzie z jednej strony bezpieczna, a z drugiej wyrównująca szanse – przez upowszechnienie edukacji przedszkolnej, doradztwo w planowaniu kariery zawodowej, system stypendialny⁵⁷. Realizatorem tych zamierzeń będzie szkoła, we współpracy z samorządem i organizacjami pozarządowymi, i przy pomocy udzielanej ze strony państwa.

⁵⁷ Exposé Prezesa Rady Ministrów Donalda Tuska ogłoszone na posiedzeniu Sejmu RP w dniu 23 listopada 2007 r. oraz *Strategiczny Plan Rządzenia – 100 dni, 300 dni, 1500 dni, 3000 dni*, Warszawa 24.02.2008, s. 116.